

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

(підпис)

Олег ШЕРЕМЕТ
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2024 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис) Лада ШІРІНЯН
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: **Шляхи підвищення ефективності використання фінансових
ресурсів підприємства**

Виконала (в): здобувач 3 курсу

Твердохліб Дмитро Олександрович
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Керівник: д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

(підпис)

Рецензент _____
(ім'я та прізвище)

(підпис)

Я, як здобувач (ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавав (ла) і не одержував (ла) незарядженої допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Київ – 2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування»

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

д.е.н., професор

Лада ШІРІНЯН

“___” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Твердохліб Дмитро Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства

керівник роботи д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “14” листопада 2023 року №935-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 25 січня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи підручники, навчальні посібники, періодичні видання, статті, фінансова та статистична звітність підприємства, дані бухгалтерського обліку

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ, Розділ 1. Теоретичні основи підвищення ефективності використання

фінансових ресурсів підприємства, Розділ 2. Діагностика ефективності

використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб», Розділ 3.

Напрями підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ

«Хмельницькхліб», Висновки, Список використаних джерел, Додатки

5. Перелік графічного матеріалу

Рис. 1.1. Джерела формування і види фінансових ресурсів підприємства, Рис.

1.2. Процес забезпечення залученням позикових коштів підприємства, Рис. 3.1.

Прогноз зменшення дебіторської заборгованості у 2024 рр..

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна		
II	д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна		
III	д.е.н., проф. Шірінян Лада Василівна		

7. Дата видачі завдання 15 листопада 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	15.11.2023	
2	Р.1. Теоретичні основи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства	22.11.2023	
3	Р.2. Діагностика ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб»	13.12.2023	
4	Р.3. Напрями підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб»	03.01.2024	
5	Висновки	11.01.2024	
6	Список використаних джерел	18.01.2024	
7	Додатки	25.01.2024	

Здобувач

_____ (підпис)

Дмитро ТВЕРДОХЛІБ

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Лада ШІРІНЯН

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Твердохліб Д.О. «Шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства»

Кваліфікаційна робота на отримання освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет харчових технологій, Київ, 2024.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні та практичні аспекти підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність теми та формулюються задачі подальшого дослідження.

У першому розділі роботи здійснено теоретичне обґрунтування підвищення використання фінансових ресурсів підприємства, їх сутність та зміст, визначено фактори впливу на ефективність використання фінансових ресурсів підприємства.

У другому розділі надано загальну організаційно-економічну характеристику та проаналізовано фінансовий стан ТОВ «Хмельницькхліб».

У третьому розділі здійснено оцінку ефективності використання фінансових ресурсів та запропоновано шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб».

Ключові слова: *фінансові ресурси, аналіз, ефективність використання, напрями удосконалення.*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Фінансові ресурси підприємства: сутність, функції та класифікація...	6
1.2. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства: поняття та фактори впливу.....	16
1.3. Методика оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.....	22
РОЗДІЛ II. ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ТОВ «ХМЕЛЬНИЦЬКХЛІБ»	36
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Хмельницькхліб»...	36
2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Хмельницькхліб».....	45
2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб».....	50
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ТОВ «ХМЕЛЬНИЦЬКХЛІБ»	70
3.1. Обґрунтування резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб».....	70
3.2. Засоби та заходи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб».....	82
3.3. Прогнозування фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб» в умовах підвищення ефективності використання його фінансових ресурсів.....	89
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах воєнного стану, а також розвитку ринкових відносин в Україні спостерігається нестача фінансових ресурсів у багатьох суб'єктів господарювання.

Нестача фінансових ресурсів негативно впливає на господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання, по оплаті праці та сплаті податків. При цьому зменшуються можливості фінансування подальшого розвитку підприємств, скорочуються надходження до бюджету.

За цих обставин важливого значення набуває ефективне використання фінансових ресурсів підприємства, що є передумовою досягнення високих кінцевих результатів його господарської діяльності в цілому [41, с.93].

Фінансові ресурси підприємств є одним із найважливіших для забезпечення їх діяльності видом ресурсів, але в той же час досить складним для дослідження.

Здатність фінансових ресурсів трансформуватись у матеріальні, інтелектуальні, технічні, інноваційні та інші види ресурсів обумовлює їх вагомість у фінансово-господарській роботі підприємства [19, с.114].

Фінансові ресурси підприємства – це грошові нагромадження та доходи, які знаходяться в розпорядженні підприємства, створюються у процесі розподілу і перерозподілу виручки та прибутку та зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення й задоволення інших суспільних потреб.

Актуальність теми обумовлено й тим, що подальший динамічний розвиток підприємств зумовлює необхідність всебічного дослідження проблем фінансування суб'єктів господарювання, зокрема процесів використання фінансових ресурсів як основи фінансового забезпечення господарської діяльності підприємств [4, с.176].

За таких умов важливим постає пошук шляхів ефективного використання фінансових ресурсів.

Необхідність дослідження напрямів ефективного використання фінансових ресурсів підприємств обумовлена, насамперед, проблемами забезпечення ефективної діяльності та досягнення динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем, пошуком шляхів виживання підприємств за умов розвитку ринку та інтеграційних процесів, нових факторів їх успіху в конкурентному середовищі [9, с. 103].

Дослідженням теоретичних аспектів ефективного використання фінансових ресурсів на підприємстві займалися такі вчені, як Бланк А. І., Ван Хорн Дж. К., Гаврилова А. Н., Гречан А. П., Довбня С. Б., Лукіна Ю. В., Панченко А. І., Прушківська Е. В., Шим Джей К., Сигел Джоел Г. та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування напрямів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб».

Виходячи із зазначеної мети у роботі поставлено такі **завдання**:

- з'ясувати суть фінансових ресурсів підприємства та здійснити теоретичне обґрунтування підвищення використання фінансових ресурсів підприємства;
- визначити фактори та умови ефективного використання фінансових ресурсів підприємства;
- окреслити методику оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;
- надати загальну організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «Хмельницькхліб»;
- проаналізувати фінансовий стан ТОВ «Хмельницькхліб»;
- оцінити ефективність використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб»;
- обґрунтувати заходи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб»;
- визначити механізми та резерви підвищення ефективності використання

фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб»;

- обґрунтувати прогнозування фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» в контексті необхідності підвищення ефективності використання його фінансових ресурсів.

Об'єктом дослідження є фінансові ресурси ТОВ «Хмельницькхліб».

Предметом дослідження є комплекс теоретичних та практичних аспектів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб».

Методологія й методика дослідження базуються на системному загальнотеоретичному осмисленні процесів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

При проведенні аналізу ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» були застосовані такі прийоми і методи: аналіз коефіцієнтів (відносних показників), порівняльний аналіз, факторний аналіз, аналітичний метод, балансовий метод.

Інформаційну базу дослідження становлять відповідні законодавчі та нормативні документи, статистичні матеріали Державної служби статистики України, фінансова звітність ТОВ «Хмельницькхліб», наукові літературні джерела.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо напрямів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб».

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансові ресурси підприємства: сутність, функції та класифікація

Фінанси займають особливе місце в економічних відносинах. Їхня специфіка виявляється в тому, що вони завжди виступають у грошовій формі, мають розподільний характер і відбивають формування і використання різноманітних видів прибутків і нагромаджень суб'єктів господарської діяльності сфери матеріального виробництва, держави й учасників невиробничої сфери.

Ефективність фінансування підприємства не абияк визначається стратегією формування ресурсів, що залежить від форми власності, виду діяльності територіального розміщення та інших факторів впливу.

Очевидно зростання частки власних фінансових ресурсів що до позичених та залучених ресурсів дає змогу зробити висновок про зростання ефективності фінансування підприємства. В українській науковій думці на сьогодні існує дуже багато визначень фінансових ресурсів підприємства.

Така неоднозначність відображає, по-перше, відірваність вітчизняної економічної науки від тих процесів, перетворень і явищ, які нині відбуваються в українській економіці. По друге, це свідчить про певне нерозуміння функціонування ринкової економіки та її законів, які поступово, але неухильно приходять на зміну командно-адміністративній системі, або принаймні про невдалу спробу поєднати закономірності цих двох систем у єдиному симбіозі [8, с. 120].

Погляньмо на деякі з тих визначень, які були сформульовані в 90-ті роки ХХ століття українськими і російськими авторами, тобто в період становлення нових української і російської економік. М.Я. Коробов стверджує, що фінансові ресурси підприємства – це його власні і позичкові грошові фонди цільового

призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства [38, с. 165].

На думку В.М. Родіонової, фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і надходження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначенні для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення і економічного стимулювання працівників [33, с. 215].

Як стверджує О.Д. Василик, фінансові ресурси – це грошові накопичення і доходи, що створюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються і відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб [6, с. 117].

У свою чергу І.В. Зятковський фактично наводить узагальнений підсумок усіх визначень фінансових ресурсів: «Як свідчить ретроспективний аналіз визначень фінансових ресурсів, дослідники кваліфікують їх як сукупність фондів грошових коштів, доходів, відрахувань або надходжень, що перебувають у розпорядженні підприємств» [12, с. 132].

Із наведених вище визначень можна зробити висновок, що більшість авторів розуміє під фінансовими ресурсами грошові накопичення, доходи і надходження або ж фонди грошових ресурсів.

Звернімося до такого поняття, як фонди та їх відношення до фінансових ресурсів. Жодне сучасне підприємство не може дозволити собі такої розкоші, щоб спочатку залучати кошти, а вже потім перетворювати їх у фінансові ресурси для подальшого використання. Чому?

По-перше, жодна копійка не надходить до підприємства просто так. Обов'язково проти кожної копійки, залученої підприємством, виступає або товар, або зобов'язання підприємства у вигляді цінних паперів.

І по-друге, кожному підприємству намагається залучати під прогнозований раніше напрям розвитку. Підприємство в сучасних умовах не

може тримати довго на розрахунковому рахунку залучені кошти або ж формувати спочатку спеціальні фонди з них, а вже потім вкладати в реальні основні й оборотні засоби. Чим швидше підприємство пустить в обіг кошти, тим більшу величину доходу і прибутку воно може отримати в майбутньому. В іншому разі кожна хвилина «простоювання» коштів може вилитися підприємству у небажані збитки або недоотримані прибутки [52, с. 183].

Отже, спочатку відбувається прогнозування розвитку, а вже потім для втілення в життя цього прогнозу залучаються відповідні кошти.

Такий процес на підприємстві одразу кожен залучену копійку перетворює у фінансовий ресурс, а згодом – через купівлю основних і оборотних засобів – у капітал. Тільки держава має право вилучати кошти, підприємство ж може лише їх залучати, і це залучення повинно бути завжди обґрунтованим, якщо компанія хоче мати успіх.

Сьогодні поняття «фонди» як організаційна форма руху коштів просто починає зникати з лексику підприємства (в економічній літературі «фонди» трактуються лише як загальне джерело коштів). Для цього достатньо поглянути на нову форму балансу, в якій жодного разу не згадуються фонди, а старі фонди замінені просто поняттям «капітал». Взагалі до трактування будь-якого фонду як джерела коштів для придбання активів не слід ставитися буквально (подібна помилка особливо поширена серед не бухгалтерів) – активи найчастіше придбаваються у тому разі, коли у підприємства є в достатньому обсязі вільні грошові ресурси, а не тому, що створено якийсь фонд [12, с. 144].

Не випадково багато які підприємства уже не поспішають створювати різноманітних фондів, а акумулюють їх у вигляді нерозподіленого прибутку; до речі, подібна практика звичайна у більшості економічно розвинутих країн.

Отже, під фінансовими ресурсами на сьогодні слід розуміти сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату у процесі реалізації продукції (товарів, робіт, послуг – операційна діяльність), основних і оборотних засобів (інвестиційна діяльність) і видачі зобов'язань (майнових і боргових – фінансова діяльність). Ми дотримуємося

ідеї прив'язування фінансових ресурсів саме до певної дати. Коли ми говоримо про фінансові ресурси, то маємо на увазі сукупність грошових ресурсів, які підприємство змогло залучити й утримати ця сукупність набуває форми капіталу.

Щоб виявити цю сукупність і її склад, достатньо поглянути у пасив балансу, складеного на цю дату. Підсумок пасиву дасть нам загальну суму фінансових ресурсів, а його статті відобразять нам їхній склад. Пасив відображає сформовані в минулому фінансові ресурси, які матеріалізовані в активі.

В результаті виробництва і реалізації товарів (послуг) формуються фінансові ресурси підприємства, які забезпечують кругообіг основного та оборотного капіталу і взаємовідносини з установами фінансово-кредитної системи (Рис. 1.1) [2, с. 92].

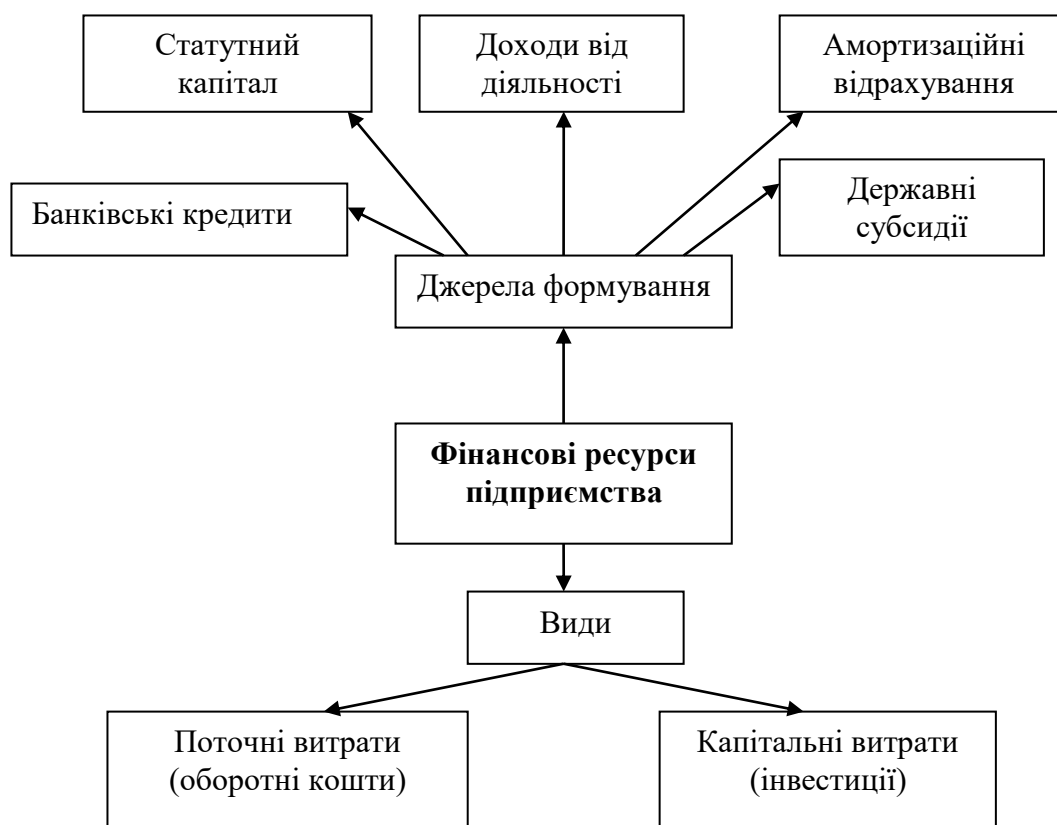

Рис. 1.1. Джерела формування і види фінансових ресурсів підприємства

В цілому розрізняють два основних види фінансових ресурсів, необхідних для діяльності підприємства: довгострокові фінансові кошти у вигляді

основних фондів (капіталу) і короткострокові (поточні) фінансові кошти для кожного виробничого циклу, тобто до моменту отримання доходу від продаж.

Залежно від джерел ресурсів фінансування, як відомо, поділяється на внутрішнє і зовнішнє [11, с. 143]. Внутрішнє фінансування здійснюється за рахунок коштів, одержаних від діяльності підприємства, використання чи продажу його майна. До таких коштів належать прибуток, амортизаційні відрахування, виручка від продажу майна.

Зовнішнє фінансування має своїми джерелами кошти, не пов'язані з діяльністю підприємства: внески власників у статутний капітал безпосередньо або у формі купівлі акцій, кредит, інші боргові зобов'язання, державні субсидії.

Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємницьких структур для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань фінансів цих структур. За умов ринку фінансові ресурси оптимізуються для підвищення ринкової вартості підприємства, що залежить від чистої рентабельності власних коштів та норми розподілу на дивіденди.

Тому методики, прийняті в світовій практиці щодо оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства, можуть бути реалізовані лише за наявності розвинутого ринку цінних паперів та статистики про нього. В Україні питома вага акціонерних товариств, які реалізують власні цінні папери на фондовому ринку, поки що незначна, проте сам механізм оптимізації фінансових ресурсів в умовах їхнього дефіциту становить певний інтерес.

Будь-яке підприємство для фінансування своєї діяльності потребує достатнього обсягу фінансування, яке залежить від періоду обігу активів та відповідних їм пасивів. Активи й пасиви підприємницьких структур за строками обігу можна поділити на коротко- та довгострокові. Залучення того чи іншого джерела фінансування пов'язане з витратами зі сплати процентів за користування цими джерелами. Загальна сума коштів, що сплачується за користування певним обсягом залучених фінансових ресурсів, називається вартістю капіталу [42, с. 148].

В оптимальному варіанті передбачається, що обігові кошти підприємств фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, а основні та прирівняні до них засоби фінансуються за рахунок довгострокових джерел. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат щодо залучення коштів. Функціонування ринкової економічної системи в Україні можливе за умови зростання ефективності використання фінансових ресурсів.

У сучасних умовах фінанси підприємств є складовою фінансової системи держави. Проте це порівняно самостійна й особлива сфера фінансових відносин, яка має свою специфіку і принципи функціонування. Фінанси виступають самостійним об'єктом товарного обігу.

У загальному випадку поза залежністю від організаційно-правових типів і форм власності джерелами формування майна будь-якого підприємства є власні і позикові ресурси. У цілому інформація про розмір власних джерел подана в I розділі пасиву балансу. До них, у першу чергу, відносяться [58, с. 138]:

- статутний капітал – вартісний відбиток сукупного внеску засновників (власників) у майно підприємства при його створенні. Розмір статутного капіталу визначається установчими документами і може бути змінений тільки за рішенням засновників підприємства і внесенню відповідних змін в установчі документи.

- резервний капітал – джерело власних ресурсів, створюваний підприємством, відповідно до законодавства, шляхом відрахувань від прибутку. Резервний капітал має строго цільове призначення – використовується на виплату прибутків засновникам при відсутності або недостатності прибутку звітного року, на покриття збитків підприємства за звітний рік і ін.

- фонди спеціального призначення – джерела власних ресурсів підприємства, утворені за рахунок відрахувань від прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства.

- нерозподілений прибуток – частина чистого прибутку, що не була розподілена підприємством за станом на дату упорядкування звіту.

Існують декілька класифікацій елементів, виділених за різними критеріальними ознаками. При виділенні елементів будемо виходити з раніше даного визначення фінансових ресурсів, заснованого на сутності фінансів. У цьому випадку цілком логічно виділяти елементи за ступенем абсолютної ресурсності. Саме, таким чином, вони представлені в активі підприємства [15, с. 136].

A_1 – (грошові кошти і короткострокові фінансові вкладення) – активи, що мають практично абсолютну ресурсності. Можуть бути відразу використані як знаки вартості.

A_2 – (дебіторська заборгованість терміном погашення до 12 місяців та інші оборотні активи) – активи, що мають певну обмеженість при використанні в якості знаків вартості. Розвиток ринкових інститутів (наприклад, факторингових компаній) і відносин розширює можливості з використання в якості ресурсів цих активів.

A_3 – (сировина, матеріали, незавершене виробництво, готова продукція, довгострокові фінансові вкладення та ін.) Можуть бути прийняті в якості знаків вартості в поодиноких випадках, або при досить високому ступені їхньої ліквідності і затребуваності на ринку. Їх реалізація і перетворення в грошову форму довгостроково за часом і часто супроводжується значною знижкою.

A_4 – (основні засоби, нематеріальні активи, незавершене будівництво) – використовуються у виняткових випадках (як правило, при неспроможності платника), або при створенні та освіті нового підприємства. При перекладі в грошову форму вважаються важко реалізованими. Це не відноситься до унікального устаткування, відомим торговим маркам, перспективним «ноу-хау».

Співвідношення відповідних груп активів і пасивів підприємства характеризує його ліквідність. Слід зазначити, що практично тільки ресурси групи A_1 можуть бути трансформовані в найкоротші терміни і без втрат у будь-яку іншу необхідну форму. Особлива роль цієї групи пояснюється ще й тим, що гроші, володіючи (як правило) абсолютною ліквідністю, показують потенційні

можливості по маневруванню ресурсами при прийнятті вигідних управлінських рішень.

У цьому випадку зовнішні вимоги ринку до моментальної оплати загальним еквівалентом (грошима) підтверджуються і відповідною структурою фінансових ресурсів підприємства і його можливостями. Різні варіанти формування ресурсів та можливості їх використання зумовлюють ліквідність і фінансову стійкість суб'єкта господарювання [42, с. 241].

Критерієм виділення елементів фінансових ресурсів є право власності. Елементами є: власні ресурси, позикові ресурси, тимчасово залучені (використовувані) ресурси. Власні фінансові ресурси належать самому підприємству, і їх використання не тягне за собою можливості втрати контролю над діяльністю підприємства.

Також формування фондів підприємства починається з моменту організації господарюючого суб'єкта [11, с. 165]. Підприємство відповідно до законодавства формує статутний капітал – основний початковий джерело власних коштів підприємства, який у вигляді основного і оборотного капіталу спрямовується на придбання фондів підприємства.

До числа фондів відноситься додатковий капітал – створюється за рахунок: приросту вартості майна в результаті переоцінки основних фондів, емісійного доходу (за рахунок перевищення продажної ціни акцій над номінальною), безоплатно отриманих цінностей на виробничі цілі. Він може бути використаний на погашення сум зниження вартості майна, що виявилися за результатами його переоцінки, на погашення збитків, що виникли в результаті безоплатної передачі майна іншим підприємствам і особам, на збільшення статутного капіталу, на погашення збитку за результатами роботи підприємства за звітний рік.

У процесі виробничої діяльності доходи від реалізації виробленої продукції у формі виручки від реалізації надходять на розрахунковий або валютний (якщо підприємство експортує продукцію) рахунок. Виручка ж є джерелом відшкодування витрат на виробництво, просування на продукції на

ринок, на реалізацію товарів (робіт, послуг). Амортизація, таким чином, надходить у складі виручки від реалізації в амортизаційний фонд, призначений для забезпечення відтворення основних фондів.

Результатом діяльності підприємства є прибуток. Після податкових виплат утворюється чистий прибуток, яка витрачається у відповідності з статутними документами і на розсуд господарюючого суб'єкта. З неї формуються: резервний капітал та інші аналогічні резерви [17, с. 196].

Резервний капітал – фонд, який утворюється відповідно до законодавства та установчими документами. Призначений для покриття збитків звітного періоду, виплати дивідендів при недостатності або відсутності прибутку.

Наявність фонду є найважливішою умовою забезпечення стійкого фінансового стану підприємства. До числа резервних фондів відносяться також резерви під знецінення вкладень у цінні папери, викупої фонд, відкладений фонд, створювані для погашення облігацій і викупу акцій.

Залишок прибутку – нерозподілений прибуток також характеризує фінансову стійкість і може використовуватися для подальшого розвитку підприємства.

Цільове фінансування і надходження – засоби, призначені для будівництва та утримання соціальних об'єктів, а також надходження на ці цілі від юридичних і фізичних осіб. Засоби підприємствам можуть також виділятися з бюджету, галузевих і міжгалузевих фондів. Якщо підприємство займається зовнішньоекономічною діяльністю, воно утворює валютний фонд за рахунок надходить валютної виручки, частина з якої воно зобов'язане продавати державі.

Для оперативного забезпечення фінансовими ресурсами можуть створюватися й інші оперативні фонди: для виплати заробітної плати, для платежів до бюджету та ін. Розглянувши основні поняття і класифікації фінансових ресурсів, їх фондів, цілком логічно перейти до розгляду виконуваних ними функцій. Хотілося б відзначити, що не варто ототожнювати функції фінансів, як вартісної категорії розподільних відносин, і функції

фінансових ресурсів підприємства – матеріальних носіїв цих відносин і джерела діяльності і розвитку підприємства [12, с. 148].

Призначення фінансових ресурсів на підприємстві – засіб забезпечення виробничої діяльності підприємства, фактори виробництва або джерело відтворювального процесу. Дане положення засноване на тому, що основна мета підприємства – виробництво матеріальних благ для задоволення суспільних потреб. Тому основною функцією фінансових ресурсів, що реалізує їх призначення на підприємстві є виробнича.

Доцільним є оптимальне забезпечення фінансовими ресурсами всіх стадій відтворювального процесу, і тут мова йде про всілякі фінансових ресурсах. Саме за рахунок фінансових ресурсів на підприємстві утворюється майно, оновлюються основні фонди, поповнюються обігові кошти.

Пріоритетність даної функції обумовлена тим, що від ефективності та безперервності виробничої діяльності підприємства багато в чому залежить надходження власних фінансових ресурсів, що є основою його діяльності, а, значить, темпи економічного розвитку господарюючого суб'єкта і соціальне благополуччя працюючих. Слід зазначити, що не всі фінансові ресурси обслуговують виробничу сферу підприємства, так як у підприємства виникають певні зобов'язання перед фінансово-кредитною системою, працівниками [35, с. 239].

Тому частина ресурсів відволікається в невиробничу сферу підприємства і виконує невиробничу функцію: резервний капітал, фонд накопичення, споживання та інші фонди. Виникнення цієї функції зумовлене зобов'язаннями підприємства, необхідністю розширення своєї діяльності. Роль цієї функції не менш важлива, так як від того, наскільки своєчасно і в повному обсязі будуть виконуватися зобов'язання підприємства, залежить і його виробнича діяльність [26, с. 182].

Розвиток ринкових відносин призвело до того, що сьогодні будь-який господарюючий суб'єкт зацікавлений у прибутковому використанні наявних ресурсів. Тому частина фінансових ресурсів, що обслуговують невиробничу

сферу підприємства спрямовують на розширене відтворення, тобто виконують інвестиційну функцію, яка реалізується за допомогою прибуткових короткострокових і довгострокових фінансових вкладень.

Для забезпечення ліквідності частину фінансових ресурсів підприємство повинно тримати в готівково-грошовій формі або ж у фондах та резервах, що не приносять доходу. Ця частина ресурсів виконує споживчу функцію. Ця функція, на відміну від інвестиційної, не створює додаткову вартість.

Необхідно підкреслити важливість оптимального співвідношення ресурсів, що знаходяться у виробничій і невиробничій сферах, що приносять дохід або споживаних [18, с. 236].

Це дозволить, з одного боку, забезпечити безперервність процесу виробництва і виконання виробничої програми, а з іншого – у повному обсязі виконувати зовнішні та внутрішні зобов'язання, не забуваючи про ліквідність і прибутковому використанні наявних ресурсів.

Слід зазначити, що чим більше ресурсів бере участь у прибутковому обороті, тим ефективніше вся виробничо-господарська діяльність підприємства, а, отже, реалізується механізм відтворення економічного зростання.

1.2. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства: поняття та фактори впливу

Якість використання фінансових ресурсів може бути оцінена через ефективність використання, при цьому ефективність забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних та інших.

З економічної точки зору ефективність може змінюватися в залежності від таких чинників: орієнтація підприємства та інтенсивний шлях розвитку і досягнення більш високого рівня ефективності в економіці; виявлення резервів подальшого вдосконалення господарської діяльності підприємства на основі

впровадження досягнень науково-технічного прогресу, досконалої технології і покращення організації виробництва; створення діючого механізму підвищення ефективності.

Як зазначалося вище, багато вчених приділяло увагу саме визначенню категорії «фінансові ресурси», джерелам їх формування, класифікації, але набагато менше вчених зверталися до оцінки використання фінансових ресурсів.

Окрім того ефективність використання фінансових ресурсів кожен розглядає по-своєму. Вовк В.М. під ефективністю використання фінансових ресурсів розуміє формування певної структури капіталу та стверджує про недоцільність обчислення усіх багатьох коефіцієнтів, оскільки більшість з них близькі або однотипні за економічним змістом.

Для визначення структури капіталу окремого підприємства достатньо обчислити коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт концентрації позикового капіталу та коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу [6].

У практиці зарубіжних компаній найчастіше застосовується модель Дюпона, яка становить чітко детерміновану факторну залежність основних компонентів фінансової звітності підприємства [3].

Згідно із моделлю Дюпона, на рентабельність власного капіталу впливають рентабельність продажу, оборотність активів, показник фінансового важеля. Значущість виділених факторів пояснюється тим, що вони узагальнюють усі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства, його статистику та динаміку, бухгалтерську звітність. Перший фактор узагальнює звіт про фінансові результати підприємства, другий – актив балансу, третій – пасив балансу [3].

Також значного поширення зазнала об'єктивно орієнтована система інтегрального аналізу використання капіталу підприємства, запропонована фірмою «Модернсофт».

Основою цієї концепції є представлення моделі формування рівня рентабельності власного капіталу підприємства у вигляді сукупності взаємодіючих фінансових блоків, які моделюють «класи» елементів, що безпосередньо формують цей показник. Користувач сам визначає систему таких блоків залежно від специфіки господарської діяльності підприємства [1].

Такі російські вчені, як Гаврилова А. Н. та Попов А. А. [3], пропонують використовувати підхід ланцюгових підстановок. Він використовується для розрахунку впливу факторів в усіх типах детермінованих моделей. Він дозволяє виявити вплив окремих факторів на зміну величини результативного показника шляхом поступової заміни базисної величини кожного факторного показника в обсязі результативного показника на фактичну у звітному періоді.

Використання методу ланцюгових підстановок дозволяє виявити, зміна якого із факторів найбільше вплинула на зниження результативного показника. Цей метод дозволяє керівництву підприємства виявити проблемні місця своєї діяльності, і сконцентрувати на них свою увагу.

У своїй роботі «Основи забезпечення фінансами» [2] Дж. Ван Хорн пропонує оцінювати ефективність використання фінансових ресурсів за допомогою моделі SGR (Sustainable Growth Rate). З цієї моделі виходить, що темпи нарощування економічного потенціалу підприємства залежать від двох факторів: рентабельності власного капіталу та коефіцієнта реінвестування прибутку. Враховуючи, що показник рентабельності власного капіталу, у свою чергу, залежить від показників рентабельності продажу, оборотності активів та фінансового важеля [2].

Модель SGR є чітко детермінованою факторною моделлю, що встановлює залежність між темпом приросту економічного потенціалу підприємства, що виявляється у зростанні обсягу виробництва, і основними факторами, які його визначають. Ці фактори дають змогу зробити комплексну характеристику виробничої, фінансової сторін, становища підприємства на ринку, взаємовідносин власників та керівників підприємства.

Найбільшого поширення серед компаній США отримала система SWOT-аналізу. Сутність даного методу полягає в дослідженні характеру сильних і слабких сторін підприємства відносно можливостей використання його капіталу, а також позитивного чи негативного впливу окремих зовнішніх та внутрішніх факторів на умови його використання [1].

SWOT-аналіз підприємства включає: аналіз макро- і мікросередовищ підприємства; формування переліку сильних і слабких сторін, а також можливостей та загроз стосовно специфіки конкретного підприємства; кількісну оцінку сильних і слабких сторін, можливостей і загроз підприємства; визначення значущості кожного; розрахунок інтегральної оцінки SWOT-аналізу; установлення взаємозв'язків між сильними і слабкими сторонами з метою виявлення пріоритетних напрямів [5].

Вітчизняні вчені також зробили значний внесок у розробку підходів до оцінки ефективності використання фінансових ресурсів. Так, Панченко А. І. у своїй роботі «Узагальнення моделі статистичної оцінки основних показників діяльності підприємства» [7] запропонував збалансовану систему індикаторів діяльності (ЗСІД). Суть цієї системи полягає в недостатності лише фінансових показників для повного і всебічного описання стану підприємства.

Головна структурна ідея ЗСІД полягає в тому, щоб збалансувати систему показників у вигляді чотирьох груп. Перша група включає традиційні фінансові показники. Друга – описує зовнішнє оточення підприємства, його взаємини з клієнтами. Третя група характеризує внутрішні процеси підприємства. Четверта – дає змогу описати здатність підприємства до навчання і зростання, яка фокусується у такі чинники: люди, з їхніми здібностями, навичками і мотивацією; інформаційні системи; організаційні процедури [8].

Згідно з В. Савчуком, ефективність використання фінансових ресурсів проявляється в накопиченні багатства власника, тобто визначенні економічної доданої вартості. Суть даного методу полягає в зіставленні вартості капіталу, що використовується в бізнесі, з віддачею (прибутковістю) від використання цього капіталу [6]. Вартість капіталу, що використовується в бізнесі,

розраховується як відношення середньої величини компоненти капіталу за рік до середньої величини сумарного капіталу за рік (WACC).

Прибутковість капіталу, що використовується, розраховують як відношення чистого прибутку на середнє річне значення залученого в бізнес капіталу (ROCK). Різниця (ROCK – WACC) має бути позитивною і максимально великою. Якщо цю різницю помножити на суму спрямованого в бізнес капіталу, то матимемо показник, який і називається EVA [6].

Якщо EVA з року в рік зростає, багатство примножується, а отже, ефективність від використання фінансових ресурсів зростає. Якщо темпи зростання EVA падають, то це свідчить про зменшення ефективності і про можливість отримання підприємством збитку.

Гречан А. П. та Радіонова Н. Й. [4] пропонують показник «термін повернення капітальних вкладень». Він становить кількість років, протягом яких прибуток від продажів за відрахуванням функціонально-адміністративних витрат відшкодовує основні капітальні вкладення.

Залишається дискусійним питання про те, період повернення повинен розраховуватися з дисконтуванням чи без нього [4].

Згідно із Прушківською Е. В. та Санакоєвою М. А. [8], основними групами показників, які можуть оцінити ефективність використання фінансових ресурсів, є динаміка доходу і його структура; рівні витрат і показники прибутковості; забезпечення робочим капіталом і грошові потоки; використання активів та інвестиційна ефективність. Слід зазначити, що дані методи не універсальні.

Тому необхідно оцінювати раціональність застосування того чи іншого методу на конкретному підприємстві залежно від його особливостей.

Для спрощення проблеми вибору розглянемо переваги та недоліки кожного з зазначених підходів (таблиця 1.1).

**Переваги та недоліки підходів до оцінки ефективності використання
фінансових ресурсів на підприємстві**

Назва підходу	Переваги	Недоліки
Зарубіжний досвід		
Модель Дюпона	Швидкість оцінки; дає можливість оцінити фінансову діяльність у цілому, виявляє способи підвищення норми прибутку	Приблизність результатів; має галузеву специфіку; необхідність використання в поєднанні з іншими методами
Система «Модерн-софт»	Інтегральність аналізу; точність результатів; можливість доповнення та налагодження	Необхідність відповідного програмного забезпечення; необхідність досвіду підбору показників
Підхід ланцюгових підстановок	Дає можливість виявити слабкі сторони підприємства, використовується для усіх типів детермінованих факторних моделей	Необхідність використання в поєднанні з іншими методами; необхідність досвіду підбору результативного показника
Модель SGR	Дає змогу зробити комплексну й узагальнену оцінку; виявлення напрямків покращення ситуації	Обмеженість факторів впливу; неточність оцінки
Система SWOT-аналізу	Дозволяє зробити комплексну оцінку впливу факторів; виявити слабкі та сильні сторони підприємства	Не дозволяє оцінити вплив факторів у кількісному виразі
Вітчизняний досвід		
ЗСІД	Комплексність, збалансованість, повнота; всебічність оцінки	Не враховує аналітичних показників
EVA	Простота розрахунку; швидкість оцінки; дає можливість оцінити фінансову діяльність у цілому	Обмеженість факторів; дає інформацію лише для власника підприємства
Термін повернення капітальних вкладень	Простота розрахунку; дає можливість оцінити ефективність у часовому виразі	Невирішеність питання щодо використання дисконтування при його використанні
Система блоків	Інформативність; фундаментальність; всебічність оцінки	Тривалість розрахунку та відсутність аналітичних показників

Як видно із таблиці 1.1, кожен із наведених підходів до оцінки ефективності використання фінансових ресурсів має як переваги, так і недоліки. Підходи, запропоновані зарубіжними вченими, дозволяють зробити інтегральний аналіз, тобто врахувати усі можливі фактори і, як наслідок, підвищують достовірність і точність результатів. Проте для підвищення ефективності використання дані підходи необхідно скоригувати відповідно до особливостей функціонування українських підприємств.

Підходи ж, запропоновані вітчизняними науковцями, дають односторонню оцінку ефективності використання фінансових ресурсів. Вони концентруються на окремих показниках, тому поза їх увагою залишається більшість показників, які дають змогу оцінити ефективність діяльності підприємства як у кількісному, так і в якісному виразі. Крім того, дані підходи є менш адаптованими до сучасних економічних умов.

Таким чином, для підвищення якості оцінки ефективності використання фінансових ресурсів необхідно використовувати комплекс методів.

Вибір методів, що необхідно включити до даного комплексу, кожне підприємство повинно здійснювати індивідуально залежно від стадії життєвого циклу підприємства, його стратегічних планів та тактичних цілей.

1.3. Методика оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства

Ефективне використання ресурсів – найважливіший фактор забезпечення платоспроможності, кредитоспроможності й фінансової стабільності господарських організацій, підтримки їх конкурентоспроможності, формування достатніх ресурсів для розвитку й одержання достатнього прибутку з метою залучення різноманітних інвесторів.

Ефективне використання ресурсів господарюючими суб'єктами – також найважливіше умова збільшення пропозиції страхових послуг цим суб'єктам, розширення попиту на продукцію й послуги постачальників, підтримки зацікавленості комерційних партнерів організації в продовженні співробітництва з нею, збереження й збільшення привабливості виробленої продукції або надаваних послуг для покупців [1, с. 79].

Найважливішими завданнями аналізу ефективності використання ресурсів господарюючим суб'єктом є: поточний моніторинг і оцінка ефективності діяльності господарюючого суб'єкта й використання їм окремих

видів ресурсів з метою контролю задовільності й результативності різних напрямків цієї діяльності; виявлення сильних і слабких сторін діяльності організації; оцінка доцільності й раціональності постановки окремих цілей і завдань у діяльності організації, обґрунтування їх коректування в мінливих умовах; визначення умов, можливостей і факторів підвищення результативності, ефективності окремих сторін і аспектів діяльності організації з урахуванням відмінностей впливу часу, ризику й ліквідності; обґрунтування вибору найкращих з альтернативно можливих комбінацій використання ресурсів, найкращих варіантів структури бізнесу; обґрунтування доцільності й економічна оцінка конкретних шляхів і напрямків удосконалювання діяльності організації, застосування окремих економічних важелів і інструментів керування [3, с. 190].

Метою аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства у попередньому періоді є виявлення потенціалу формування власних фінансових ресурсів і його відповідності темпам розвитку підприємства.

На першій стадії вивчаються загальний обсяг формування власних фінансових ресурсів, відповідність темпів приросту власного капіталу темпам приросту активів і обсягу реалізованої продукції підприємства, динаміка питомої ваги власних ресурсів у загальному обсязі формування фінансових ресурсів у перед плановому періоді.

На другій стадії аналізу розглядаються джерела формування власних фінансових ресурсів. Насамперед визначається співвідношення зовнішніх і внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів, а також вартість залучення власного капіталу з різних джерел [5, с. 174].

На третій стадії аналізу оцінюється достатність власних фінансових ресурсів, сформованих на підприємстві у перед плановому періоді. Критерієм такої оцінки є показник «сума приросту чистих активів підприємства». Його динаміка відображає тенденцію забезпеченості розвитку підприємства власними фінансовими ресурсами. Забезпечення формуванням власних

фінансових ресурсів підприємства здійснюється зазначеними нижче основними етапами [7, с. 181].

Загальна потреба у власних фінансових ресурсах визначається за такою формулою:

$$П_{ВФР} = \frac{П_K \times П_{ВК}}{100} - ВК_{поч} + П_C, \quad (1.1)$$

де $П_{ВФР}$ – загальна потреба у власних фінансових ресурсах підприємства у плановому періоді; $П_K$ – загальна потреба в капіталі на кінець планового періоду;

$П_{ВК}$ – планова питома вага власного капіталу в загальному його обсязі; $ВК_{поч}$ – сума власного капіталу на початок планового періоду; $П_C$ – сума прибутку, що спрямовується на споживання у плановому періоді .

Розрахована загальна потреба охоплює необхідну суму власних фінансових ресурсів, сформованих за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел. Оцінка вартості залучення власного капіталу з різних джерел проводиться у розрізі основних елементів власного капіталу, сформованого за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел. Її результати є основою розробки управлінських рішень щодо вибору альтернативних джерел формування власних фінансових ресурсів, які забезпечують приріст власного капіталу підприємства [11, с. 198].

Перед тим як звертатись до зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів, повинні бути реалізовані всі можливості їх формування за рахунок внутрішніх джерел. Оскільки основними плановими внутрішніми джерелами формування власних фінансових ресурсів є сума чистого прибутку й амортизаційні відрахування, то насамперед у процесі планування цих показників необхідно передбачити можливість їх росту за рахунок різних резервів.

Метод прискореної амортизації активної частини основних засобів збільшує можливості формування власних фінансових ресурсів за рахунок цього джерела. Однак варто мати на увазі, що зростання суми амортизаційних

відрахувань у процесі проведення прискореної амортизації окремих видів основних засобів призводить до відповідного зменшення суми прибутку.

Тому при пошуку резервів росту власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел варто виходити з необхідності максимізації сукупної їх суми, тобто з такого критерію [42, с. 211]:

$$\text{ЧП} + \text{AB} \rightarrow \text{ВФР}_{\text{МАКС}}, \quad (1.2)$$

де – ЧП – плановий обсяг чистого прибутку підприємства; АВ – планова сума амортизаційних відрахувань; $\text{ВФР}_{\text{МАКС}}$ – максимальна сума власних фінансових ресурсів, що формуються за рахунок внутрішніх джерел.

Обсяг залучених власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел покликаний забезпечити ту їх частину, яку не вдалося сформувати за рахунок внутрішніх джерел фінансування. Якщо сума залучених за рахунок внутрішніх джерел власних фінансових ресурсів повністю забезпечує загальну потребу в них у плановому періоді, то в залученні цих ресурсів за рахунок зовнішніх джерел немає необхідності.

Потреба в залученні власних фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел розраховується за такою формулою [12, с. 204]:

$$\nabla \text{ВФР}_{\text{ЗОВН}} = \text{П}_{\text{ВФР}} - \nabla \text{ВФР}_{\text{ВНУТР}}, \quad (1.3)$$

де – $\nabla \text{ВФР}_{\text{ЗОВН}}$ – потреба в залученні власних фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел; $\text{П}_{\text{ВФР}}$ – загальна потреба у власних фінансових ресурсах підприємства у плановому періоді; $\nabla \text{ВФР}_{\text{ВНУТР}}$ – сума власних фінансових ресурсів, яку планується залучити за рахунок внутрішніх джерел.

Забезпечення задоволення потреби у власних фінансових ресурсах за рахунок зовнішніх джерел планується за рахунок залучення додаткового пайового капіталу (власників або інших інвесторів), додаткової емісії акцій або за рахунок інших джерел.

Процес оптимізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів ґрунтується на таких критеріях: а) забезпеченні мінімальної сукупності вартості залучення власних фінансових

ресурсів; якщо вартість залучення власних фінансових ресурсів за рахунок зовнішніх джерел істотно перевищує планову вартість залучення позикових засобів, то від такого формування власних ресурсів варто відмовитися; б) забезпеченні збереження забезпечення підприємством його початковими засновниками; зростання додаткового пайового або акціонерного капіталу за рахунок сторонніх інвесторів може призвести до втрати такого забезпечення.

Ефективність розробленої політики формування власних фінансових ресурсів оцінюється за допомогою коефіцієнта самофінансування розвитку підприємства в майбутньому періоді. Його рівень повинен відповідати поставленій меті [49, с. 173].

Коефіцієнт самофінансування розвитку підприємства розраховується за такою формулою:

$$K_{cf} = \frac{BФР}{\nabla A + П_{BФР}}, \quad (1.4)$$

де K_{cf} – коефіцієнт самофінансування майбутнього розвитку підприємства; $BФР$ – плановий обсяг формування власних фінансових ресурсів; ∇A – плановий приріст активів підприємства; $П_{BФР}$ – плановий обсяг витрачання власних фінансових ресурсів підприємства на цілі споживання [4, с. 192].

Успішна реалізація розробленої політики формування власних фінансових ресурсів пов'язана з рішенням таких основних завдань: забезпечення максимізації формування прибутку підприємства з урахуванням припустимого рівня фінансового ризику; формування ефективної політики розподілу прибутку (дивідендної політики) підприємства; здійснення додаткової емісії акцій або залучення додаткового пайового капіталу.

Метою аналізу залучення й використання позикових коштів у попередньому періоді є виявлення обсягу, складу й форм залучення позикових коштів підприємства, а також оцінка ефективності їх використання [16, с. 238-239].

На першій стадії аналізу визначається динаміка загального обсягу залучення позикових коштів у досліджуваному періоді; темпи цієї динаміки зіставляються з темпами приросту суми власних фінансових ресурсів, обсягів операційної й інвестиційної діяльності, загальної суми активів підприємства.

На другій стадії аналізу визначаються основні форми залучення позикових коштів, аналізується в динаміці питома вага сформованих фінансового й товарного кредиту, поточних зобов'язань за розрахунками у загальній сумі позикових ресурсів, які використовуються підприємством.

На третій стадії аналізу визначається співвідношення обсягів використовуваних підприємством позикових коштів за періодом їх залучення. У цих цілях проводиться відповідне групування використовуваного позичкового капіталу за цією ознакою, визначається динаміка співвідношення коротко- і довгострокових позикових коштів підприємства і їх відповідність обсягу використовуваних оборотних і необоротних активів.

На четвертій стадії аналізу визначається склад конкретних кредиторів підприємства й умови надання ними різних форм фінансових і товарного (комерційного) кредитів.

Ці умови аналізуються з позиції їх відповідності кон'юнктурі фінансового й товарного ринків.

На п'ятій стадії аналізу визначається ефективність використання позикових коштів у цілому й за окремими їх формами на підприємстві. Для цього використовуються показники оборотності й рентабельності позикового капіталу, розглянуті раніше перша група цих показників зіставляється у процесі аналізу із середнім періодом обороту власного капіталу.

Результати проведеного аналізу є основою оцінки доцільності використання позикових коштів на підприємстві у сформованих обсягах і формах [21, с. 158].

Визначення цілей залучення позикових коштів у майбутньому періоді. Ці засоби залучаються підприємством на строго цільовій основі, що є однією з умов наступного їх використання.

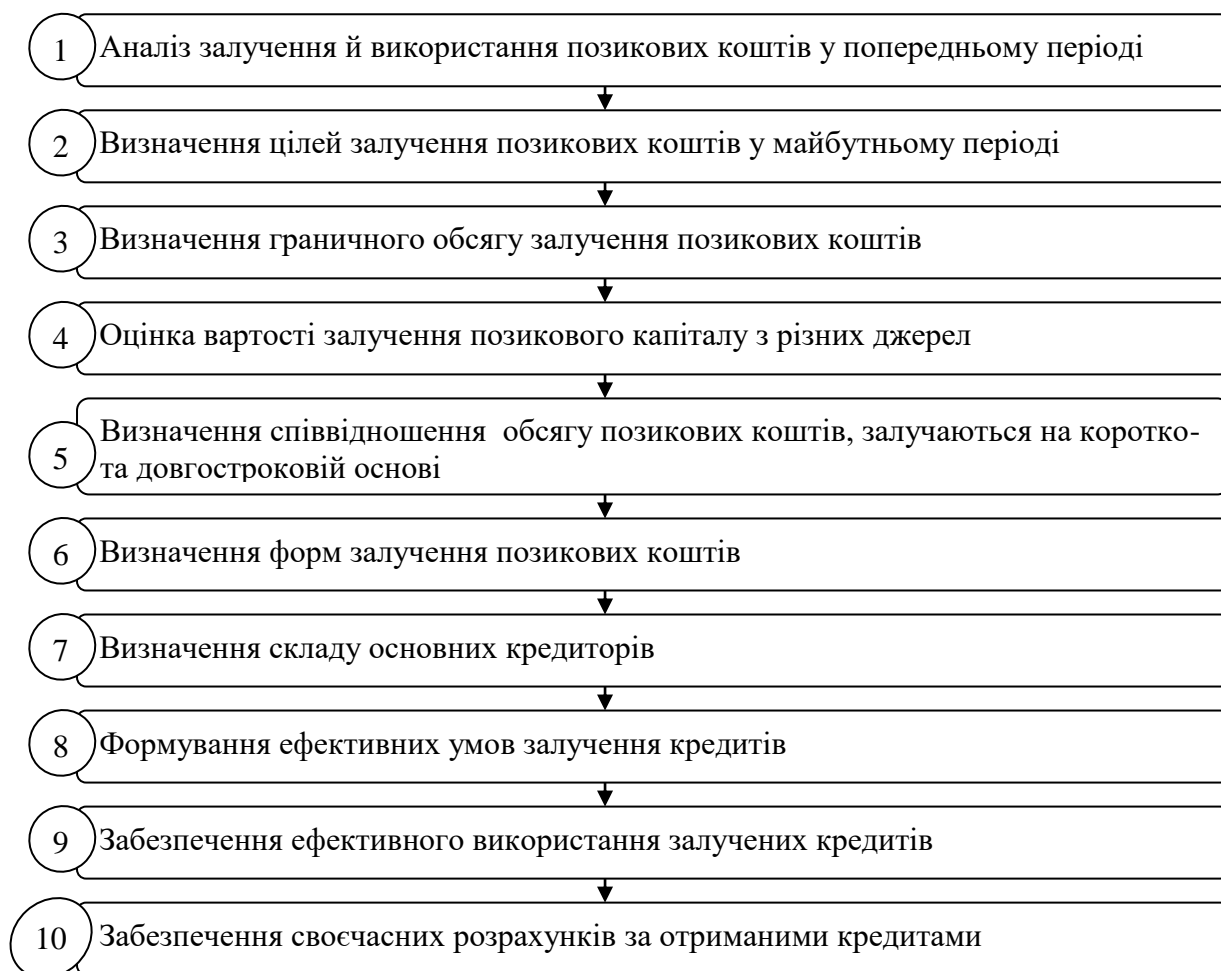

Рис. 1.2. Процес забезпечення залученням позикових коштів підприємства

Основними цілями залучення позикових коштів підприємства є: а) поповнення необхідного обсягу постійної частини оборотних активів – у цей час більшість підприємств, що здійснюють виробничу діяльність, не мають можливості фінансувати повністю цю частину оборотних активів за рахунок власного капіталу; значна частина цього фінансування здійснюється за рахунок позикових ресурсів; б) забезпечення формування змінної частини оборотних активів – яку б модель фінансування активів не використовувало підприємство, у всіх випадках змінна частина оборотних активів частково або повністю фінансується за рахунок позикових ресурсів; в) формування відсутнього обсягу інвестиційних ресурсів – метою залучення позикових коштів у цьому випадку виступає необхідність прискорення реалізації окремих реальних проектів підприємства (нове будівництво, реконструкція, модернізація); відновлення

основних засобів (фінансовий лізинг) тощо; г) забезпечення соціально-побутових потреб своїх працівників – у цих випадках позикові ресурси залучаються для видачі позичок своїм працівникам на індивідуальне житлове будівництво, облаштуваність садових і городніх ділянок та інші аналогічні цілі; д) інші тимчасові потреби – принцип цільового залучення позикових коштів забезпечується й у цьому випадку, хоча таке їхнє залучення здійснюється звичайно на короткі строки й у невеликих обсягах.

Визначення граничного обсягу залучення позикових коштів.

Максимальний обсяг цього залучення диктується двома основними умовами: а) граничним ефектом фінансового левереджу – оскільки обсяг власних фінансових ресурсів формується на попередньому етапі, загальна сума використаного власного капіталу може бути визначена заздалегідь; стосовно неї розраховується коефіцієнт фінансового левереджу (коефіцієнт фінансування), при якому його ефект буде максимальним; а з урахуванням суми власного капіталу в майбутньому періоді й розрахованого коефіцієнта фінансового левереджу й обчислюється граничний розмір позикових ресурсів, що забезпечує ефективне використання власного капіталу; б) забезпечення достатньої фінансової стійкості підприємства – вона повинна оцінюватися не тільки з позиції самого підприємства, але й з позиції можливих його кредиторів, що забезпечить згодом зниження вартості залучених позикових ресурсів [27, с. 122].

З урахуванням цих вимог підприємство встановлює ліміт використання позикових коштів у своїй господарській діяльності.

Оцінка вартості залучення позикового капіталу з різних джерел проводиться у розрізі різних форм позикового капіталу, що залучається підприємством із зовнішніх та внутрішніх джерел.

Її результати є основою розробки управлінських рішень щодо вибору альтернативних джерел залучення позикових ресурсів, що забезпечують задоволення потреб підприємства в позиковому капіталі.

Визначення співвідношення обсягу позикових коштів, що залучаються на коротко- і достроковій основі. Розрахунок потреби в обсягах коротко- і довгострокових позикових коштів ґрунтується на цілях їх використання в майбутньому періоді.

На довгостроковий період (понад 1 рік) позикові ресурси залучаються, як правило, для розширення обсягу власних основних засобів і формування відсутнього обсягу інвестиційних ресурсів (хоча при консервативному підході до фінансування активів позикові ресурси на довгостроковій основі залучаються й для забезпечення формування оборотного капіталу). На короткостроковий період позикові ресурси залучаються для всіх інших цілей їх використання [46, с. 277].

Розрахунок необхідного обсягу позикових коштів у межах кожного періоду здійснюється у розрізі окремих цільових напрямків їх майбутнього використання.

Метою цих розрахунків є встановлення строків використання позикових коштів, що залучаються для оптимізації співвідношення довго- і короткострокових їх видів. У процесі цих розрахунків визначається повний і середній строк використання позикових ресурсів.

Повний термін використання позикових ресурсів характеризується як період часу з початку їх надходження до остаточного погашення всієї суми боргу.

Він містить у собі три часових періоди: а) термін корисно використання коштів – це період часу протягом якого підприємство безпосередньо використовує надані позикові ресурси у своїй діяльності; б) пільговий період – це період часу з моменту закінчення корисного використання позикових коштів до початку погашення боргу; він слугує резервом часу для акумуляції необхідних фінансових засобів; в) термін погашення – це період часу, протягом якого відбувається повна виплата основного боргу й відсотків за використання позикових засобів; цей показник використовується в тих випадках, коли виплата основного боргу й відсотків здійснюється не одночасно після

закінчення строку використання позикових ресурсів, а частинами протягом певного періоду часу за графіком.

Розрахунок повного терміну використання позикових коштів здійснюється у розрізі перерахованих елементів виходячи з цілей їх використання й сформованої на фінансовому ринку практики встановлення пільгового періоду й строку погашення.

Середній термін використання позикових коштів характеризується як середній розрахунковий період, протягом якого вони перебувають у використанні на підприємстві. Він визначається за формулою [23, с. 194]:

$$CT_{\pi} = \frac{TK_{\pi}}{2} + ПП + \frac{ТП}{2}, \quad (1.5)$$

де CT_{π} – середній термін використання позикових ресурсів;

TK_{π} – термін корисного використання позикових ресурсів;

$ПП$ – пільговий період;

$ТП$ – термін погашення.

Середній термін використання позикових коштів визначається за кожним цільовим напрямом залучення цих коштів; за обсягами їх залучення на коротко- і довгостроковій основі; в цілому за сумою позикових коштів, що залучаються.

Співвідношення позикових ресурсів, що залучаються на коротко- і довгостроковій основі, може бути оптимізовано також з урахуванням вартості їх залучення [39, с. 302].

Визначення форм залучення позикових ресурсів. Ці форми диференціюються у розрізі фінансового кредиту; товарного (комерційного) кредиту та інших форм. Вибір форм залучення ризикових коштів підприємство здійснює виходячи з цілей та специфіки своєї господарської діяльності.

Склад основних кредиторів визначається формами залучення позикових ресурсів. Основними кредиторами підприємства є звичайно його постійні постачальники, з якими встановлені тривалі комерційні зв'язки, а також комерційний банк, що здійснює його розрахунково-касове обслуговування.

До числа найважливіших ефективних умов залучення кредитів відносяться: термін надання кредиту; відсоткова ставка за кредит; умови виплати суми відсотка; умови виплати основної суми боргу; інші умови, пов'язані з одержанням кредиту.

Термін надання кредиту є однією з основних умов його залучення. Оптимальним вважається строк надання кредиту, протягом якого повністю реалізується мета його залучення (наприклад, іпотечний кредит – на строк реалізації інвестиційного проекту; товарний кредит – на період повної реалізації закуплених товарів тощо [57, с. 264].

Відсоткова ставка за кредит характеризується трьома основними параметрами: формою, видом та розміром. За формами розрізняють процентну ставку (для нарощення суми боргу) і дисконтну ставку (для дисконтування суми боргу). Якщо розмір цих ставок однаковий, то перевага повинна надаватися процентній ставці, оскільки в цьому випадку витрати по обслуговуванню боргу будуть меншими.

За видами розрізняють фіксовану ставку процента (встановлюється на весь строк кредиту) і плаваючу ставку процента (з періодичним переглядом її розміру залежно від зміни дисконтної ставки центрального банку, темпів інфляції й кон'юнктури фінансового ринку). Час, протягом якого ставка відсотка залишається незмінною. Називається процентним періодом.

В умовах інфляції для підприємства більш прийнятною є фіксована або плаваюча з високим процентним періодом. Розмір відсоткової ставки за кредит є основною умовою при оцінці його вартості. При оцінці товарного кредиту вона приймається в розмірі цінової знижки продавця за здійснення негайного розрахунку за поставлені товари, яка виражається в розрахунку на рік [60, с. 174].

Критерієм забезпечення ефективного використання залучених кредитів виступають показники оборотності й рентабельності позикового капіталу. З метою забезпечення своєчасних розрахунків за отриманими кредитами по найбільш великих кредитах може заздалегідь резервуватись спеціальний фонд

погашення. Платежі по обслуговуванню кредитів включаються у платіжний календар і контролюються у процесі моніторингу поточної фінансової діяльності [59, с. 213].

Ефективність використання фінансових ресурсів кожен розглядає по-своєму. Вовк В.М. під ефективністю використання фінансових ресурсів розуміє формування певної структури капіталу та стверджує про недоцільність обчислення усіх багатьох коефіцієнтів, оскільки більшість з них близькі або однотипні за економічним змістом.

Для визначення структури капіталу окремого підприємства достатньо обчислити коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт концентрації позикового капіталу та коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу [6].

У роботі Міокової Г. І., яка спирається на праці Бріггема Є.Ф. розглядається правило вертикальної структури капіталу і відповідно до цього вважається що результати аналізу структури капіталу використовуються під час прийняття рішень щодо фінансування, зокрема при оцінці інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, санаційної спроможності можна віднести розрахунок таких коефіцієнтів: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт концентрації позикового капіталу, коефіцієнт заборгованості [11].

Комаринець С.О. вважає, що для оцінки фінансової гнучкості, яку можна інтерпретувати як ефективний процес формування, розподілу і використання фінансових ресурсів в умовах невизначеності середовища та дефіциту часу для прийняття рішень, запропоновано використати метод фінансових коефіцієнтів, який дає змогу порівняти фінансовий потенціал і результати діяльності підприємств, різних за обсягами використовуваних ресурсів та іншими показниками.

З цієї метою необхідно обчислити п'ять груп показників:

- показники майнового стану: частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах, частка основних засобів в активах, частка довгострокових

фінансових інвестицій в активах, коефіцієнт мобільності активів;

- показники ділової активності: оборотність активів, оборотність власного капіталу;

- показники рентабельності: рентабельність активів за чистим прибутком, коефіцієнт стійкості економічного зростання;

- показники фінансової стійкості: маневреність власних обігових коштів, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт фінансового левериджу;

- показники ліквідності: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності [7, с. 188].

Шеремет О.О. у своїй роботі розглядає декілька алгоритмів щодо визначення фінансового стану, що у нашому випадку також відображає ефективності використання фінансових ресурсів підприємством.

А саме, сукупність цільових показників розрахунку інтегрального показника розподіляє на чотири групи:

- показники ліквідності: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт покриття, частка власних оборотних коштів у покритті запасів;

- показники рентабельності: рентабельність підприємства, рентабельність продажу, рентабельність основної діяльності, період окупності власного капіталу;

- показники ділової активності: загальне обертання капіталу, середній строк обертання кредиторської заборгованості, середній строк обертання дебіторської заборгованості, обертання власного капіталу;

- показники фінансової стійкості: коефіцієнт автономії, коефіцієнт структури залученого капіталу, співвідношення позикових та власних коштів, коефіцієнт маневреності власних коштів.

У роботі Непочатенко О. О. розглядається «Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій», яка розроблена для підприємств, що підлягають приватизації, необхідно

розрахувати чотири коефіцієнти: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії), коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт фінансового левериджу [12, с.19].

У роботі Боронос В.В. та Карпенко І.В, які розглядали проблеми оптимізації фінансових ресурсів,, виділяються такі показники: коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт заборгованості, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, загальний коефіцієнт покриття [4, с. 9].

Савицька Г.В. визначала такі показники: коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнти рентабельності продукції, продажу, сукупного капіталу та функціонуючого капіталу, коефіцієнт фінансового левериджу [19, с.241].

Спираючись на роботу Бенедика Ю.Ю. та вищезгаданих вчених, сформуємо таблицю та визначимо найбільш уживані коефіцієнти, за допомогою яких можна визначити ефективність використання фінансових ресурсів [2, с. 68-71].

Отже, ефективність використання фінансових ресурсів найчастіше розраховують за допомогою коефіцієнта фінансування або заборгованості, фінансової стійкості, коефіцієнта автономії (незалежності), коефіцієнта фінансової залежності, коефіцієнта маневреності власних коштів, коефіцієнта співвідношення власних та залучених коштів і коефіцієнту фінансового левериджу.

Це пояснюється тим, що такі коефіцієнти найбільш повноцінно та інформативно характеризують використання фінансових ресурсів, їх структуру і вже потім, під час аналізу таких коефіцієнтів, аналітики роблять висновки щодо оптимізації структури капіталу.

РОЗДІЛ II. ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ТОВ «ХМЕЛЬНИЦЬКХЛІБ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Хмельницькхліб»

ТОВ «Хмельницькхліб» входить до переліку пріоритетних підприємств хлібопекарської промисловості Хмельницької області. ТОВ «Хмельницькхліб» почало існувати як новостворене підприємство 20 червня 2013 року. На сьогоднішній день це високотехнологічне, розвинуте підприємство з виробництва хлібобулочних виробів. ТОВ «Хмельницькхліб» знаходиться за адресою: 29018, м. Хмельницький, вул. Тернопільська, 8.

На сьогоднішній день на підприємстві «Хмельницькхліб» працює цілодобово хлібопекарський цех, який випускає хліб, булочки та кекси, що можна побачити та придбати майже у всіх продовольчих крамницях міста та області. Хлібобулочні вироби користуються значною популярністю, багато кому полюбилися та розкупаються досить швидко.

Також на підприємстві кожного виготовляються кондитерські вироби. Асортимент «Хмельницькхліб» налічує: різні види хліба; батони й багети; тістечка, рулети; булочки, сайки тощо. Також, можна замовити: короваї; торти; інші кондитерські вироби.

На ТОВ «Хмельницькхліб» також пропонує:

- хлібобулочні та кондитерські вироби з різною рецептурою, на «будь-який смак і гаманець»;
- продукцію високої якості, під час виробництва хліба та супутніх товарів суворо дотримується рецептури, використовує виключно добірні інгредієнти;
- при потребі, здійснює оперативну й своєчасну доставку своєї продукції.

ТОВ «Хмельницькхліб» найбільше випускає хліб білий (овальний). У 2020 р. випустило цього продукту на суму 105,5 тис. грн., а у 2021 р. на суму 465,47 тис. грн., тобто на 359,97 тис. грн. більше. За 2021 рік підприємство випустило хліб овальний на суму 431,97 тис. грн., що на 332,07 тис. грн. більше ніж у 2020 році. Ще було вироблено велику кількість хліба білого з борошна 1 гатунку. У 2021 р. ТОВ «Хмельницькхліб» випустило цей вид продукту на 272,09 тис. грн. більше, ніж у 2020 р.

Основними техніко-економічними показниками підприємства є обсяг реалізації продукції, обсяг випуску продукції, середньорічна вартість основних фондів, середньорічна вартість оборотних фондів, рентабельність виробництва та чисельність працівників підприємства.

Подальшим кроком на шляху розвитку підприємства стала організація підрозділу по переробці молока. Для цього було закуплено і введено в експлуатацію міні-молокоцех потужністю 5 т. на добу з випуском гамми молокопродуктів. Побудовано свердловину для видобування мінеральної води.

Крім основних виробничих цехів на заводі функціонують допоміжні підрозділи: ремонтна майстерня; виробнича дільниця служби головного енергетика, в структурі якої знаходиться заводська автономна котельня і водозабірні споруди; виробнича дільниця служби головного механіка; холодильний цех; автопарк спеціалізованих машин (налічується до 20 транспортних засобів).

Для реалізації своєї продукції підприємством створена власна торгова мережа. З метою стабільного забезпечення населення міста хлібобулочними виробами та іншими харчовими продуктами силами заводу організовано мережу торгових точок в кількості 20 магазинів та кіосків з охопленням практично всіх районів міста.

Перспектива розвитку вимагає розширення асортименту, удосконалення технології і організації виробництва, форм і методів освоєння ринків. Розширення номенклатури виробництва продукції на існуючому технологічному обладнанні: освоєння кращих за смаковими якостями видів

хлібобулочних виробів; поліпшення якості існуючих виробів за рахунок використання натуральних та хімічних фарбників, нетрадиційної сировини.

Організаційна структура забезпечення підприємством адекватна виробничій структурі самого підприємства, масштабам і функціональному призначенню об'єктів забезпечення. Останніми роками здійснюється пошук більш гнучких структур забезпечення, спостерігається певний відхід від традиційного універсалізму, за якого робилася спроба перетворити ті чи інші раціональні організаційні заходи на всеохоплюючі принципи.

З таблиці 2.1 помітно, що потужність підприємства залишається стабільною.

Сума виробленої продукції в порівняльних цінах збільшилась на 1225,7 тис. грн., або 3,8% в 2020 р., на 1576,4 тис. грн. в 2021 р., але на 3275,2 тис. грн. в 2022 р., та на 473,1 тис. грн. менше в порівнянні 2022 р. до 2019 р.

Чисельність працюючих в 2020 р. зменшилась на 17 чол., в 2021 р. ще на 7 чол., в 2022 р. на 11 чол. Так само і чисельність виробничого персоналу, за чотири роки зменшилась на 57 чол.

Дебіторська та кредиторська заборгованості в 2020 році складали 493,0 тис. грн.. дебіторської та 1046,0 тис. грн., кредиторської відповідно, проте в 2022 році дебіторська заборгованість збільшилась на 80,0 тис. грн. а кредиторська 267,0 тис. грн. зменшилась.

Без глибокого аналізу основних напрямів використання засобів менеджери не можуть правильно оцінити тенденції розвитку підприємства і ефективність використання коштів. Докладний аналіз цього питання дає змогу визначити, доки можна опиратися на власні кошти і яку суму необхідно взяти в позику [41, с. 222].

Такий аналіз виявляє, наскільки ефективно використовуються власні й позичені кошти. Він дає можливість менеджеру вирішувати, наскільки надійними є джерела засобів і що слід зробити в перспективі для забезпечення грошових надходжень.

Таблиця 2.1

Аналіз основних економічних показників по ТОВ «Хмельницькхліб»

ПОКАЗНИКИ	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021 р. від 2020 р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. . від 2019р.	2021р. . від 2020р.	2022р. . від 2021р.	2022 р. від 2019 р.
Вироблена продукція в пор. цінах, тис. грн.	32345,6	33571,3	35147,7	31872,5	1225,7	1576,4	-3275,2	-473,1	103,8	104,7	90,7	98,5
Чисельність працюючих - всього	321	304	297	286	-17	-7	-11	-35	94,7	97,7	96,3	89,1
в т.ч. промислово-виробничого персоналу, чол.	211	206	194	154	-5	-12	-40	-57	97,6	94,2	79,4	73,0
Середньомісячна зарплата, грн.	8289,65	9089,33	9746,21	9845,71	799,68	656,88	99,5	1556,1	109,6	107,2	101,0	118,8
Дебіторська заборгованість	419,05	493	269	573	73,95	-224	304	153,95	117,6	54,6	213,0	136,7
Кредиторська заборгованість	910,02	1046	808	779	135,98	-238	-29	-131,02	114,9	77,2	96,4	85,6

Тому проведемо загальну оцінку стану майна ТОВ «Хмельницькхліб» у таблиці 2.2.

За даними аналітичної таблиці 2.2 можна зробити висновок, що вартість майна на ТОВ «Хмельницькхліб» зменшувалась в 2021 р. на 165,0 тис. грн. в порівнянні з 2020 р. та в 2022 р. зросла на 24,0 тис. грн. Причиною цього стало зменшення залишкової вартості основних засобів.

У 2020 році в загальній вартості майна велику частку в 48,1% займають необоротні активи, та в 2021 році в порівнянні з 2020 ця частка склала 50,3%, в 2022 р. частка залишилась майже на тому ж рівні, зменшившись лише на 0,2 п.п. Частка оборотних активів в 2021 році зменшилась на 2,2 %, проте в 2022 р. зросла на 0,2 п.п., грошові кошти у національній валюті в 2020 році склали 67,0 тис. грн, а вже в 2021 р. зменшились на 62,0 тис. грн., але в 2022 р. знову зросли на 53,0 тис. грн. їх частка збільшилась на 1,3 п.п. в 2022 р.

Залишки грошових коштів в іноземній валюті в 2020 та 2022 роках на підприємстві не зафіксовано, а в 2021 р. – залишок склав 101,0 тис. грн., дебіторська заборгованість з бюджетом в 2021 р. збільшилась на 11,0 тис. грн. та частка зросла на 0,3 п.п., та вже в 2022 р. зовсім відсутня, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги в 2021 р. зменшилась на 235,0 тис.

грн., проте в 2022 р. збільшилась на 316,0 тис. грн., а інша дебіторська заборгованість за досліджуваний період не зафіксована.

Для характеристики майна Бутенець Ф.Ф. пропонує розрахунок коефіцієнта мобільності майна ($K_{\text{ММ}}$) відношення вартості оборотних активів до загальної вартості майна [24]:

$$K_{\text{М.М.}} = \frac{OA}{M} \quad (2.1)$$

де OA – оборотні активи; М – майно (валюта балансу).

$$2019\text{р. } K_{\text{М.М.}} = 1555 / 2897 = 0,54;$$

$$2020\text{р. } K_{\text{М.М.}} = 1950 / 3758 = 0,52;$$

$$2021\text{р. } K_{\text{М.М.}} = 1787 / 3593 = 0,50;$$

$$2022\text{р. } K_{\text{М.М.}} = 1805 / 3617 = 0,50;$$

Таблиця 2.2

Загальна оцінка стану майна «ТОВ «Хмельницькхліб»

Показники	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п. п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	
I. Необоротні активи																				
Нематеріальні активи:	34	1,2	41	1,1	41	1,1	49	1,4	6,6	0,0	8,0	14,6	119,0	100,0	119,5	142,3	-0,1	0,0	0,3	0,2
Основні засоби:	1308	45,1	1767	47	1765	49,1	1763	48,7	459,4	-2,0	-2,0	455,4	135,1	99,9	99,9	134,8	1,9	2,1	-0,4	3,6
Усього за розділом I	1342	46,3	1808	48,1	1806	50,3	1812	50,1	466,0	-2,0	6,0	470,0	134,7	99,9	100,3	135,0	1,8	2,2	-0,2	3,8
II. Оборотні активи																				
Виробничі запаси	156	5,4	166	4,4	172	4,8	172	4,8	10,0	6,0	0,0	16,0	106,4	103,6	100,0	110,2	-1,0	0,4	0,0	-0,6
Поточні біологічні активи	28	1,0	34	0,9	-	-	-	-	6,1	-	-	-	122,0	-	-	-	-0,1	-	-	-
Незавершене виробництво	406	14,0	508	13,5	484	13,5	460	12,7	101,6	-24,0	-24,0	53,6	125,0	95,3	95,0	113,2	-0,5	0,0	-0,8	-1,3
Готова продукція	505	17,4	682	18,1	756	21	547	15,1	177,3	74,0	-209,0	42,3	135,1	110,9	72,4	108,4	0,7	2,9	-5,9	-2,3
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	399	13,8	492	13,1	257	7,2	573	15,8	93,5	-235,0	316,0	174,5	123,5	52,2	223,0	143,8	-0,7	-5,9	8,6	2,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками: - з бюджетом	1	0,02	1	0,03	12	0,3	-	-	0,1	11,0	-	-	116,3	1200,0	-	-	0,0	0,3	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти: - в національній валюті	60	2,1	67	1,8	5	0,1	53	1,5	6,7	-62,0	48,0	-7,3	111,1	7,5	1060,0	87,9	-0,3	-1,7	1,4	-0,6
в іноземній валюті	-	-	-	-	101	2,8	0	0	-	-	-101,0	-	-	-	0,0	-	-	-	-	-2,8
Усього за розділом II	1555	53,7	1950	51,9	1787	49,7	1805	49,9	395,3	-163,0	18,0	250,3	125,4	91,6	101,0	116,1	-1,8	-2,2	0,2	-3,8
Баланс	2897	100,0	3758	100	3593	100	3617	100	861,3	-165,0	24,0	720,3	129,7	95,6	100,7	124,9	0,0	0,0	0,0	0,0

Таблиця 2.3

Динаміка наявності і складу виробничого потенціалу по ТОВ «Хмельницькхліб»

Вид реальних активів	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п. п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	
Основні засоби	1448,9	91,6	1767	91,4	1765	91,1	1763	91,1	318,1	-2,0	-2,0	314,1	122,0	99,9	99,9	121,7	-0,2	-0,3	0,0	-0,5
Виробничі запаси	132,8	8,4	166	8,6	172	8,9	172	8,9	33,2	6,0	0,0	39,2	125,0	103,6	100,0	129,5	0,2	0,3	0,0	0,5
Усього реальних активів	1581,7	100,0	1933	100	1937	100	1935	100	351,3	4,0	-2,0	353,3	122,2	100,2	99,9	122,3	-	-	-	-

Так, на кінець 2021 року коефіцієнт мобільності зменшився на 0,02 од. у порівнянні з 2020 роком, та в 2022 році на тому ж рівні як показник 2021 року. Слід зазначити, що низька мобільність оборотних активів не завжди розцінюється негативно. За високої рентабельності продукції підприємства здебільшого спрямовують вільні кошти на розширення виробництва.

Фінансовий стан підприємства значною мірою обумовлюється його виробничою діяльністю. До виробничого потенціалу відносять: основні засоби; виробничі запаси; незавершене виробництво; витрати майбутніх періодів. Ці статті складаються з реальних активів, що характеризують виробничу потужність підприємства.

Наявність і склад виробничого потенціалу підприємства показана в таблиці 2.3. За даними таблиці 2.3, наводиться інформація для вертикального і горизонтального аналізу фінансового стану ТОВ «Хмельницькхліб», тому можна побачити, що виробничі можливості підприємства збільшилися у 2021 р. на 4,0 тис. грн., причиною такого становища є скорочення вартості основних засобів на 2,0 тис. грн. проте в 2022 р. вони скоротились на 2,0 тис. грн. З даних таблиці 2.4 видно, видно, що в 2020 році оборотні активи становили 1950,0 тис. грн. та вже в 2021 р. вони зменшилися на 264,0 тис. грн., це відбулося за рахунок зменшення дебіторської заборгованості на 224,0 тис. грн., але в 2022 р. цей показник збільшився на 119,0 тис. грн. і разом з ним зростає дебіторська заборгованість на 304,0 тис. грн.

Також, це стосується й інших показників приведених в таблиці, лише інші оборотні активи були відсутні за досліджуваний період. Джерела фінансування господарської діяльності підприємства формуються з власного та позикового капіталу. На співвідношення власного і позикового капіталу впливає низка чинників, які обумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми умовами діяльності підприємств. Від того, наскільки оптимальним буде співвідношення власного і позикового капіталів, якою буде «ціна» останнього, значною мірою залежить фінансовий стан підприємства.

Таблиця 2.4

Динаміка наявності і складу оборотних коштів ТОВ «Хмельницькхліб», тис. грн.

Вид реальних активів	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	
Запаси	1140	65,7	1390	71,3	1412	83,7	1179	65,3	250,2	22,0	-233,0	39,2	122,0	101,6	83,5	103,4	5,6	12,4	-18,4	-0,4
в т.ч. виробничі запаси	136	7,8	166	8,5	172	10,2	172	9,5	29,9	6,0	0,0	35,9	122,0	103,6	100,0	126,4	0,7	1,7	-0,7	1,7
Дебітори	404	23,3	493	25,3	269	16	573	31,7	88,7	-224,0	304,0	168,7	122,0	54,6	213,0	141,7	2,0	-9,3	15,7	8,4
Грошові кошти та їх еквіваленти - у національній валюті	55	3,2	67	3,4	5	0,3	53	2,9	12,1	-62,0	48,0	-1,9	122,0	7,5	1060,0	96,5	0,2	-3,1	2,6	-0,3
- в іноземній валюті	-	-	-	-	101	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші оборотні активи	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом	1735	100	1950	100	1686	100	1805	100	214,9	-264,0	119,0	69,9	112,4	86,5	107,1	104,0	-	-	-	-

Таблиця 2.5

Динаміка наявності і складу джерел формування майна ТОВ «Хмельницькхліб»

№ п.п.	Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
		т. грн.				2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
		від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.				
1	Джерела формування майна, тис. грн.	3157	3758	3593	3617	601,28	-165	24	460,28	119,0	95,6	100,7	114,6
1.1.	Власний капітал, тис. грн.	1966	2657	2737	2807	690,82	80	70	840,82	135,1	103,0	102,6	142,8
	у % до майна	65,0	70,7	76,18	77,61	5,656	5,48	1,43	12,566	108,7	107,8	101,9	119,3
1.2.	Позичені кошти, тис. грн.	881	1101	856	810	220,2	-245	-46	-70,8	125,0	77,7	94,6	92,0
	у % до майна	23,7	29,3	23,82	22,39	5,567	-5,48	-1,43	-1,343	123,5	81,3	94,0	94,3
1.2.1.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	237	293	175	195	55,67	-118	20	-42,33	123,5	59,7	111,4	82,2
	у % до позичених коштів	100	100	100	100	-	-	-	-	-	-	-	-

В аналітичній таблиці 2.5 наведено перелік джерел власних і позичених коштів, вкладених у майно підприємства. Тож, аналізуючи дані таблиці 2.5, можна зробити висновок, що джерела формування майна підприємства збільшилась на 24,0 тис, грн., при порівнянні 2022 року з 2021 роком.

Проте, негативна динаміка спостерігається для співвідношення 2022 р. до 2020 р., – зміни становили -141,0 тис, грн. Причиною цього є коливання кредиторської заборгованості в порівнянні 2022 р. до 2021 р., що збільшилась на 20,0 тис. грн., та зменшилась на 98,0 тис. грн. при порівнянні 2022 р. до 2020 р.

Частка позичених коштів у 2021 році становила 23,82 %, це на 5,5 процентних пунктів менше, ніж у 2020 році і на 1,4 п.п. менше, ніж у 2022 році. Частка кредиторської заборгованості в позикових ресурсах протягом досліджуваного періоду становила 100 %.

2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Хмельницькхліб»

Фінансовий стан підприємства – це показник його фінансової конкурентоспроможності, кредитоспроможності, платоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами.

Стабільність фінансового стану підприємства залежить від правильності та доцільності вкладення фінансових ресурсів у активи, тому необхідно дати оцінку майновому стану та джерелам його утворення, а також визначити причини їх зміни.

Проаналізуємо платоспроможність і ліквідність підприємства.

Згідно таблиці 2.6 можна зробити висновки про те, що дані показники мають чітку тенденцію до зростання, що має позитивне значення та свідчить про «ліквідний» стан підприємства, лише коефіцієнт абсолютної ліквідності в 2022 р. зменшився на 0,06 п.п.

Таблиця 2.6

Аналіз показників ліквідності ТОВ «Хмельницькхліб»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
	т. грн.	т. грн.	т. грн.	т. грн.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
					від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.
Грошові кошти, тис. грн.	56	67	106	53	10,72	39	-53	-3,28	119,0	158,2	50,0	94,2
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	365	493	269	573	128,18	-224	304	208,18	135,1	54,6	213,0	157,1
Запаси і затрати, тис. грн.	153	166	172	172	13,28	6	0	19,28	108,7	103,6	100,0	112,6
Поточні зобов'язання, тис. грн.	837	1046	808	779	209,2	-238	-29	-57,8	125,0	77,2	96,4	93,1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,06	0,13	0,07	0,0114	0,07	-0,06	0,0214	-	-	-	-
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,42	0,54	0,46	0,8	0,1026	-0,08	0,34	0,3626	-	-	-	-
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,18	0,16	0,21	0,22	0,0096	0,05	0,01	0,0696	-	-	-	-

Наступним важливим показником, що характеризує фінансову стійкість підприємства, є показник автономії, який показує наскільки підприємство незалежно від позикового капіталу.

З таблиці 2.7, помітно, помітно, що доля власних коштів у загальній сумі джерел коштів досить висока і на кінець 2020 року вона становила 0,71%, у 2021 р. – 0,76% а в 2022 р. – 0,78%, помітна незначна тенденція до його зростання.

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки показника автономії ТОВ «Хмельницькхліб»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
	т. грн.	т. грн.	т. грн.	т. грн.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
					від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.
Власні кошти, тис. грн.	2232	2657	2737	2807	425,12	80	70	575,12	119,0	103,0	102,6	125,8
Загальна сума джерел коштів, тис. грн.	2781	3758	3593	3617	977,08	-165	24	836,08	135,1	95,6	100,7	130,1
Коефіцієнт автономії	0,70	0,71	0,76	0,78	0,0568	0,05	0,02	0,1268	-	-	-	-

Взагалі отримані дані свідчать про зниження ступеня незалежності підприємства від зовнішнього фінансування.

Далі визначимо коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів у таблиці 2.8. Показник фінансової стійкості підприємства, згідно таблиці 2.8, відповідає нормативному значенню, навіть в кілька разів перевищує його.

Загалом, абсолютний тип фінансової стійкості підприємства та відносні показники стійкості говорять про оптимальність у виборі політики підтримки платоспроможності та ліквідності підприємства, це говорить про, що підприємство було не збитковим та рентабельним.

Фінансовий стан підприємства можна оцінити з огляду на його короткострокові та довгострокові перспективи.

У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану є його ліквідність і платоспроможність, тобто спроможність своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за короткостроковими зобов'язаннями.

Ліквідність підприємства – це його спроможність перетворювати свої активи на гроші для виконання всіх необхідних платежів у міру настання їх строку погашення.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки коефіцієнту фінансової стійкості та коефіцієнту співвідношення залучених і власних коштів

ТОВ «Хмельницькхліб»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Власні кошти, тис. грн.	2232	2657	2737	2807	425,12	80	70	575,12	119,0	103,0	102,6	125,8
Позичені кошти, тис. грн.	774	1046	808	779	271,96	-238	-29	4,96	135,1	77,2	96,4	100,6
Коефіцієнт фінансової стійкості	2,3	2,54	3,39	3,6	0,20	0,85	0,21	1,26	-	-	-	-
Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	0,4	0,39	0,3	0,28	0,04	-0,09	-0,02	-0,07	-	-	-	-

Платоспроможність означає наявність у підприємства коштів і еквівалентів, достатніх для розрахунків з кредиторської заборгованості. Одним із повсякденних завдань фінансової служби підприємства є забезпечення повної платіжної готовності, зниження якої часто спричиняє значні непродуктивні витрати підприємства у вигляді пені за прострочення платежів. Для оцінки платоспроможності підприємства складемо платіжний баланс (календар) (табл. 2.9).

На основі проведеного аналізу платіжного балансу в таблиці 2.9, можна зробити висновок, що оскільки сальдо знаходиться в активі платіжного балансу, підприємство є неплатоспроможним за досліджуваний період.

Таблиця 2.9

Платіжний баланс (календар) ТОВ «Хмельницькхліб»

АКТИВ	2019	2020	2021	2022	ПАСИВ	2019	2020	2021	2022
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.		т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.
Наявні кошти для покриття заборгованості					Негайні та інші платежі				
Грошові кошти та їх еквіваленти	56	67	5	53	Заборгованість за кредитами	-	-	-	-
Розрахунки з дебіторами	365	493	269	573	Кредиторська заборгованість	962	1046	808	779
Усього	515	560	274	626	Усього	962	1046	808	779
Сальдо	447	486	534	153	Сальдо	-	-	-	-
Баланс	962	1046	808	779	Баланс	962	1046	808	779

Таким чином, слід зазначити, що вся повнота професіоналізму управлінців підприємства виявляється в тому, щоб на поточних рахунках і в касі грошей було не менше (але й не більше), ніж потрібно для виконання поточних платежів, а решта їх була вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи.

Кінцевий результат роботи підприємства оцінюється рівнем ефективності його господарської діяльності: загальним обсягом одержаного прибутку та в розрахунку на одиницю ресурсів. Прибуток та відносний показник прибутку — рентабельність — є основними показниками ефективності роботи підприємства, що характеризують інтенсивність господарювання.

Оцінка прибутковості (рентабельності) діяльності ТОВ «Хмельницькхліб» за період, що аналізувався представлена в таблиці 2.10, з даних якої видно, що підприємство працює нерівномірно проте стабільно. В 2022 році порівняно з 2020 роком по усіх показниках відбувається коливання.

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Хмельницькхліб»

Показник	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019
Середній розмір майна	3788,5	3675,5	3605	3718	-113,0	-70,5	113,0	-70,5
Середній розмір власного капіталу	2760,5	2697	2772	2836	-63,5	75,0	63,5	75,0
Середній розмір власного оборотного капіталу	1763,5	1868,5	754,5	546,5	105,0	-1114,0	-208,0	-1217,0
Середній розмір перманентного капіталу	2760,5	2697	2772	2836	-63,5	75,0	63,5	75,0
Середній розмір авансового капіталу	2760,5	2697	2772	2836	-63,5	75,0	63,5	75,0
Середній розмір матеріальних оборотних активів	1188,5	923	1384	1296	-265,5	461,0	-88,5	107,0
Середній розмір основних засобів	1975	898,5	1766	1764	-1076,5	867,5	-2,0	-211,0
Виручка від реалізації	11183	11902	11885	12716	719,0	-17,0	831,0	1533,0
Витрати	11 465	12 961	11 417	13 080	1496,0	-1544,0	1663,0	1615,0
Прибуток (збиток) до оподаткування	108	153	151	159	45,0	-2,0	8,0	51,0
Чистий прибуток (збиток)	24	27	77	83	3,0	50,0	6,0	59,0
Рентабельність (збитковість), %:								
- продаж	1,0	1,3	1,3	1,3	0,3	-	-	0,3
- основних засобів	5,5	17,0	8,6	9,0	11,6	-8,5	0,5	3,5
- оборотних активів	9,1	16,6	10,9	12,3	7,5	-5,7	1,4	3,2
- витрат	0,9	1,2	1,3	1,2	0,2	0,1	-0,1	0,3
- активів	2,9	4,2	4,2	4,3	1,3	0,0	0,1	1,4
- власного капіталу	3,9	5,7	5,4	5,6	1,8	-0,2	0,2	1,7
- власного оборотного капіталу	6,1	8,2	20,0	29,1	2,1	11,8	9,1	23,0
- перманентного капіталу	3,9	5,7	5,4	5,6	1,8	-0,2	0,2	1,7
- авансового капіталу	3,9	5,7	5,4	5,6	1,8	-0,2	0,2	1,7

Підприємство підвищує реалізацію і рівень її продаж на 814,0 тис. грн. в порівнянні 2022 р. до 2019 р. зменшується розмір матеріальних оборотних активів на -0,066 тис. грн. так і на 865,5 тис. грн. збільшуються основні засоби, та на 119,0 тис. грн. збільшуюся втрати, що впливає на прибуток до оподаткування, який в 2022 р. від рівня 2020 року збільшився на 6,0 тис. грн., а чистий прибуток – на 56,0 тис. грн.

Всі показники рентабельності на досить низькому рівні, тобто усі показники мають в середньому позитивне значення. Це є позитивний результат фінансової роботи за цей період, всі показники рентабельності характеризуються коливанням.

В 2022 році порівняно з 2020 роком фінансовий стан покращується, зростають прибутки. В цей період підприємство отримує 83,0 тис. грн., чистого прибутку. Зростає майно (42,5 тис. грн.), власний капітал (138,5 тис. грн.), основні засоби – на 865,5 тис. грн., матеріальні оборотні активи – 372,5 тис. грн.

Зростає виручка від реалізації на 814,0 тис. гри.

Тому, можна зробити висновок, що в цілому діяльність підприємства значно покращилась, про що свідчать всі показники, які характеризують прибутковість, причому, вони мають тенденцію наростання.

2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб»

Проведемо оцінку ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» за наступним алгоритмом:

- оцінка активів за ступенем їх ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення та коефіцієнтний аналіз рівня ліквідності підприємства;
- аналіз показників стану джерел формування фінансових ресурсів підприємства;
- аналіз рівня ділової активності.

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів за активом, згрупованих за рівнем їх ліквідності відповідно до зобов'язань за пасивом, об'єднаних за строками їх погашення і в порядку зростання цих строків.

Залежно від рівня ліквідності активи підприємства поділяються на: найліквідніші (A_1); активи, що швидко реалізуються (A_2); активи, що повільно реалізуються (A_3); активи, що важко реалізуються (A_4). Перші три групи активів належать до поточних активів підприємства. Пасиви балансу за рівнем зростання строків погашення зобов'язань групуються так: негайні пасиви (P_1); короткострокові пасиви (P_2); довгострокові пасиви (P_3); постійні пасиви (P_4).

Підприємство буде ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання. Підприємство може бути більш чи менш ліквідним. Якщо оборотний капітал складається переважно з грошових коштів і короткострокової дебіторської заборгованості, то таке підприємство вважається

більш ліквідним, ніж те, в якому оборотний капітал становлять переважно запаси. Ліквідність балансу – це рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкам погашення зобов'язань (перший етап аналізу ліквідності). Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такі співвідношення:

$$A_1 > P_1, \quad A_2 > P_2, \quad A_3 > P_3, \quad A_4 < P_4$$

тобто:

2019 р.	2020р.	2021 р.	2022 р.
$A_1 > P_1$	$A_1 > P_1$	$A_1 > P_1$	$A_1 > P_1$
$A_2 < P_2$	$A_2 < P_2$	$A_2 > P_2$	$A_2 > P_2$
$A_3 > P_3$	$A_3 > P_3$	$A_3 > P_3$	$A_3 > P_3$
$A_4 < P_4$	$A_4 < P_4$	$A_4 < P_4$	$A_4 < P_4$

Для аналізу ліквідності балансу складемо таблицю 2.11.

За даними таблиці 2.11 видно, що баланс досліджуваного підприємства був ліквідним.

Так у 2022 році активів, що швидко реалізуються було більше, ніж короткострокових пасивів на суму в 378,0 тис. грн.

Наступним етапом оцінки використання фінансових ресурсів є коефіцієнтний аналіз рівня ліквідності ТОВ «Хмельницькхліб».

Коефіцієнт ліквідності включає в себе такі показники: 1) коефіцієнт загальної ліквідності; 2) коефіцієнт поточної ліквідності; 3) коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Коефіцієнти ліквідності зведемо у таблицю 2.12. Аналізуючи ліквідність підприємства, видно, що загальний коефіцієнт ліквідності перевищує співвідношення 1:1, звідси висновок: ТОВ «Хмельницькхліб» має значний обсяг оборотних коштів, які сформувалися завдяки власним джерелам.

Коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2021 року зменшився у порівнянні з попереднім 2020 роком на 0,07 одиниць і становить 0,46, тобто нижче нормативного значення в 0,7-0,85 одиниці, та в 2022 р. він збільшився в порівнянні з 2021 р. на 0,34 одиницю, а в порівнянні з 2020 р. – на 0,27 одиниці.

Таблиця 2.11

Оцінка фінансовий ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» за ліквідністю балансу

АКТИВ	Код рядка	2019	2020	2021	2022	ПАСИВ	Код рядка	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
		т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.			т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	2019	2020
Найбільш ліквідні активи (А ₁)	230, 240	56	67	106	53	Негайні пасиви (П ₁)	540-610	796	753	633	584	740	686	527	531
Активи, що швидко реалізуються (А ₂)	150-180, 210-220	365	493	269	573	Коротко-строкові пасиви (П ₂)	500-530	380	293	175	195	15,51	-200	-94	-378
Активи, що реалізуються повільно (А ₃)	100-180, 250, 270	1732,4	1883	1681	1752	Довго-строкові пасиви (П ₃)	480	-	-	-	-	-	-	-	-
Активи, що важко реалізуються (А ₄)	80	1627,2	1808	1806	1812	Постійні пасиви (П ₄)	380, 430, 630	2604,3	2712	2785	2838	977,11	904	979	1026
Баланс	280	3781	3758	3593	3617	Баланс	640	3781	3758	3593	3617	-	-	-	-

Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2020 року нижче рівня норми 0,2-0,25 і становив 0,06. Уже в 2021 р. абсолютна ліквідність підприємства становила 0,13, але це ще не свідчить про неможливість підприємства одночасно погашати всі свої борги, адже малоімовірно, щоб усі кредитори підприємства водночас поставили йому свої боргові вимоги.

Таблиця 2.12

Оцінка коефіцієнтів ліквідності ТОВ «Хмельницькхліб»

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Нормативне значення
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,97	2,34	2,54	3,05	0,37	0,20	0,51	1,08	1,5-2,5; збільшення
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	0,40	0,54	0,46	0,8	0,14	-0,08	0,34	0,40	0,7-0,85; збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,06	0,06	0,13	0,07	0,00	0,07	-0,06	0,01	0,2-0,25; збільшення

Однією з основних характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, економічним змістом якої є забезпеченість запасів підприємства стійкими джерелами їх формування.

Проведемо розрахунок абсолютних показників забезпеченості запасів джерелами їх формування і визначимо тип фінансової стійкості ТОВ «Хмельницькхліб» в таблиці 2.13. З даних таблиці 2.13 видно, що ВОК станом на

кінець 2020 року було в сумі 849,0 тис. грн., в 2021 р. ця сума збільшилась до 931 тис. грн., а це на 82,0 тис. грн. більше, в 2022 р. вона становила 995,0 тис. грн., збільшилась ще на 64,0 тис. грн. в порівнянні 2020 з 2022 рр., збільшення відбулось на 146,0 тис. грн. Майже не змінилась сума запасів, якщо на кінець 2020 року вона становила 166,0 тис. грн., то станом на кінець 2022 року була на рівні 172 тис. грн. відбулось поступове збільшення запасів відповідно 2022 до 2020 років на 6,0 тис. грн. Співставляючи суму ВОК та запасів можна дійти висновку, що щороку ВОК вистачало на покриття запасів. В 2021 році збільшилась сума власного капіталу і за рахунок цього наявність власних обігових коштів зменшилась до 1806,0 тис. грн., тобто їх було більше ніж запасів (172,0 тис. грн.). В 2022 р. сума власного капіталу також значно перевищувала вартість необоротних активів, завдяки йому наявність ВОК більше ніж у 5 раз перевищувала запаси. Підприємство мало абсолютний тип фінансової стійкості. Запас стійкості фінансового стану у 2021 році становив 75,04 днів, а у 2022 році зменшився до 74 днів. Надлишок основних джерел покриття становив у 2021 та 2022 рр. відповідно 2442 тис. грн. і 2419 тис. грн.

Далі проведемо оцінку стійкості ТОВ «Хмельницькхліб» за відносними показниками, що представлені в таблиці 2.15. Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості показав, що збільшення суми робочого капіталу у 2021-2022 рр. в порівнянні з 2020 р. призвело і до покращення деяких показників. Зокрема, коефіцієнт з забезпечення оборотних активів власними коштами збільшився з 0,93 до 1,0 од. Відповідно погіршилась і маневреність робочого капіталу з 1,54 до 1,15 од. Натомість позитивна стабільна динаміка спостерігається за показниками коефіцієнта забезпечення власними обіговими коштами (з 0,46 од. у 2020 р. до 0,57 од. у 2022 р.), що свідчить про раціональну політику у фінансуванні запасів підприємства. Коефіцієнт фінансової залежності зменшився від 1,41 до 0,78 од.

Таблиця 2.14

Оцінка показників стану джерел формування фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» (абсолютні показники)

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
	т. грн.	т. грн.	т. грн.	т. грн.								
Власний капітал	2232	2657	2737	2807	425,1	80,0	70,0	575,1	119,0	103,0	102,6	125,8
Довгострокові кредити	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Необоротні активи	1663	1808	1806	1812	144,6	-2,0	6,0	148,6	108,7	99,9	100,3	108,9
ВОК (р.1-р.3)	679	849	931	995	169,8	82,0	64,0	315,8	125,0	109,7	106,9	146,5
Наявність ВОК довгострокових кредитів (р.5+р.3)	1464	1808	1806	1812	343,5	-2,0	6,0	347,5	123,5	99,9	100,3	123,7
Короткострокові кредити	868	1046	808	779	177,8	-238,0	-29,0	-89,2	120,5	77,2	96,4	89,7
Загальний розмір основних джерел покриття (р.5+р.6)	2597	2854	2614	2591	256,9	-240,0	-23,0	-6,1	109,9	91,6	99,1	99,8
Запаси	131	166	172	172	34,9	6,0	0,0	40,9	126,6	103,6	100,0	131,2
Надлишок (+) або нестача (-) ВОК (р.4-р.8)	546	683	759	823	136,6	76,0	64,0	276,6	125,0	111,1	108,4	150,6
Надлишок (+) або нестача (-) ВОК і ДК (р.6-р.9)	272	363	49	-44	90,8	-314,0	-93,0	-316,3	133,3	13,5	-89,8	-16,2
Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття (р.7-р.8)	2070	2688	2442	2419	618,2	-246,0	-23,0	349,2	129,9	90,8	99,1	116,9
Тип фінансової стійкості	Абсолютний	Абсолютний	Абсолютний	Абсолютний	-	-	-	-	-	-	-	-
Запас стійкості фінансового стану, днів р.11х360/чиста виручка від реалізації	83,08	94,41	75,04	74,22	11,3	-19,4	-0,8	-8,9	113,6	79,5	98,9	89,3
Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів (р.11/р.8) грн.	15,87	16,19	14,2	14,06	0,3	-2,0	-0,1	-1,8	102,0	87,7	99,0	88,6

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу поступово збільшився з 0,71 од. за 2020 р. до 0,78 од. в 2022 р. що перевищує нормативне значення при нормі в 0,5. Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування) збільшився протягом досліджуваного періоду з 2,54 до 3,60 од., відповідаючи оптимальному значенню, що більше від 1. Оскільки підприємство не використовує довгострокові кредити, показник лівереджу дорівнював <2.

Коефіцієнт фінансової стійкості при нормі в 0,85-0,9 од. становив 2,54 од. в 2020 році та 2022 р. збільшився до 3,60 од.

Загалом, абсолютний тип фінансової стійкості підприємства та відносні показники стійкості говорять про оптимальність у виборі політики підтримки платоспроможності та ліквідності підприємства, це говорить про, що підприємство було не збитковим та рентабельним.

Таблиця 2.15

Оцінка показників стану джерел формування фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» (відносні показники)

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Нормативне значення
	т. грн.	т. грн.	т. грн.	т. грн.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	
ВОК (Робочий капітал), тис. грн.	1663	1808	1806	1812	145	-2	6	149	збільшення
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,74	0,93	1,01	1	0,19	0,08	-0,01	0,26	>0,1
Маневреність робочого капіталу	1,25	1,54	1,44	1,15	0,29	-0,10	-0,29	-0,10	зменшення
Маневреність власних обігових коштів	0,28	0,34	0,36	0,37	0,06	0,02	0,01	0,09	збільшення
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,42	0,46	0,55	0,57	0,04	0,09	0,02	0,15	0,3-0,5
Коефіцієнт покриття запасів	5,88	7,44	6,74	7,19	1,56	-0,70	0,45	1,31	зменшення
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,57	0,71	0,76	0,78	0,14	0,05	0,02	0,21	>0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	1,06	1,41	0,76	0,78	0,35	-0,65	0,02	-0,28	>0,5
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,25	0,32	0,34	0,35	0,07	0,02	0,01	0,10	0,5
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,62	0,71	0,76	0,78	0,09	0,05	0,02	0,16	>0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування)	2,49	2,54	3,39	3,6	0,05	0,85	0,21	1,11	0,85-0,9

З розрахунку коефіцієнта фінансової стійкості бачимо, що частка засобів, які підприємство може використовувати тривалий час в 2020 р. становить 0,72, а в 2021 р. – 0,78, тобто він збільшився на 0,06 і залишився на тому ж рівні й в 2022 р. Це свідчить про збільшення вартості коштів. Виходячи з того, що коефіцієнт фінансової стійкості на кінець звітної періоду більше ніж на початок, можна сказати, що фінансовий стан підприємства став стійкішим на 6%.

Далі розрахуємо коефіцієнт фінансування та результати дослідження зведемо у таблицю 2.16, для подальшого аналізу.

Таблиця 2.16

Оцінка коефіцієнтів фінансування ТОВ «Хмельницькхліб»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,60	0,72	0,78	0,78	0,1	0,1	0,0	0,2
Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування)	1,78	2,41	3,2	3,47	0,6	0,8	0,3	1,7
Коефіцієнт фінансового ризику	0,38	0,41	0,31	0,29	0,0	-0,1	0,0	-0,1
Коефіцієнт фінансової залежності	0,23	0,29	0,24	0,22	0,1	-0,1	0,0	0,0
Коефіцієнт незалежності	0,58	0,71	0,76	0,78	0,1	0,1	0,0	0,2
Коефіцієнт маневреності	0,22	0,27	0,35	0,36	0,1	0,1	0,0	0,1

Проаналізувавши коефіцієнтні показники у таблиці 2.16, видно, що коефіцієнт фінансування показує співвідношення джерел фінансових ресурсів, тобто у скільки разів власні джерела перевищують запозичені кошти. Коефіцієнт фінансової стабільності виконує норматив (понад 1), та прямує до ще більшого його збільшення, та за 2021 рік він збільшився на 0,79, а за 2022 рік ще на 0,27. І це вказує на те, що ТОВ «Хмельницькхліб» є досить стабільне, та має достатню кількість власних коштів.

Позитивною тенденцією для коефіцієнта фінансового ризику є його зменшення, яке в нашому випадку це відбулося, це свідчить про не залежність

підприємства від зовнішніх кредиторів. Так само і для коефіцієнта фінансової залежності є його зростання, проте, як бачимо з розрахунку, коефіцієнт фінансової залежності навпаки зменшується, а це свідчить про залежність підприємства від зовнішніх кредиторів. Оскільки коефіцієнт фінансової залежності в 2020 р. склав 0,71, в 2021 р. – 0,71 та в 2022 р. – 0,78. Це говорить про не залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і ймовірність ризику втрати самостійності відсутня.

Коефіцієнт маневреності показує, яка частина власного обороту капіталу знаходяться в обороті, тобто дозволяє вільно маневрувати цими засобами, а яка капіталізована. Так, коефіцієнт маневреності за 2021 рік збільшився на 0,08 та за 2022 р. на 0,01, що є позитивним фактором, а це означає, що забезпечується гнучкість у використанні власних коштів підприємства.

Також можна зробити такі висновки, що зменшення валюти балансу в загальному обсязі свідчить про зниження ділової активності ТОВ «Хмельницькхліб», що знижує рівень платоспроможності. Також, можна помітити, що коефіцієнт фінансової стійкості в 2021 р. зріс на 0,06, а в 2022 р. залишився на рівні 2021 р. Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування), також покращив своє становище і в 2021 р. збільшився на 0,79, в 2022 р – на 0,27. В поточному періоді власний та залучений капітал було інвестовано в придбання нематеріальних активів, будівництво та купівлю виробничих запасів. Залучення позикових коштів дозволяє підприємству оплатити термінові зобов'язання, а також є засобом розширення своєї діяльності.

При цьому варто мати на увазі, що використання окремих видів позикових коштів (позички банку, позики, кредиторська заборгованість постачальникам і т.д.) мають для підприємства різноманітну вартість. У обов'язковому порядку відсотки за користування позиковими засобами виплачуються по позичках банку. Плата по банківських відсотках ставиться на собівартість продукції і на чистий прибуток.

Основним інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства для економічного розвитку в умовах нестабільної економіки є

оцінка й аналіз ділової активності суб'єкта господарювання, за допомогою якого можна об'єктивно оцінити результативність господарсько-фінансової діяльності підприємства та визначити перспективи його розвитку. Від об'єктивності та точності оцінки й оптимізації ділової активності підприємства залежить якість важливих та відповідальних управлінських рішень, які дають змогу не пристосовуватися до змін на ринку, а активно реагувати та впливати на ринкову ситуацію, що постійно змінюється [38, с. 152]. Метою аналізу ділової активності підприємства є розрахунок відповідних аналітичних показників, виявлення тенденцій і причин їх змін для дослідження досягнутого рівня ефективності виробничо-господарської діяльності та визначення потенційних можливостей підприємства щодо підвищення останнього.

Ділова активність підприємства характеризується абсолютними й відносними результативними показниками використання ресурсів та обсягами господарської діяльності. Аналіз ділової активності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів): коефіцієнта оборотності активів; коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості; коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості; тривалості обертів дебіторської та кредиторської заборгованостей; коефіцієнта оборотності матеріальних запасів. Розрахунки показників ділової активності ТОВ «Хмельницькхліб» наведені в таблиці 2.17. Як видно з даних таблиці 2.17, більшість показників мають позитивну динаміку. З проведеного аналізу, видно, що дохід (виручка) від реалізації продукції щороку помітно зростає. Так в 2021 році він незначно скоротився на 17,0 тис. грн. і склав 11885,0 тис. грн., в 2022 році він вже скла 12716,0 тис. грн., а це на 831,0 тис. грн. більше ніж в 2021 р. та на 814,0 тис. грн. ніж в 2020 р.

Оцінка ділової активності ТОВ «Хмельницькхліб»

№ п.п.	Найменування показника	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
						2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	11183	11902	11885	12716	719,0	-17,0	831,0	814,0	106,4	99,9	107,0	106,8
2	Податок на додану вартість	933	186	151	0	-747,0	-35,0	-151,0	-186,0	19,9	81,2	0,0	0,0
3	Акцизний збір	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10250	11716	11734	12716	1466,0	18,0	982,0	1000,0	114,3	100,2	108,4	108,5
5	Фактичні обсяги виробництва продукції (робіт, послуг)	11 465	12 961	11 417	13 080	1496,0	-1544,0	1663,0	119,0	113,0	88,1	114,6	100,9
6	Валовий фінансовий результат від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): прибуток (+), збиток (-)	4199	4713	4293	4818	514,0	-420,0	525,0	105,0	112,2	91,1	112,2	102,2
7	Фінансовий результат від іншої операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	-168	-361	7	-173	193,0	-368,0	180,0	-188,0	214,9	-1,9	-2471,4	47,9
8	Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	78	128	97	75	50,0	-31,0	-22,0	-53,0	164,1	75,8	77,3	58,6
9	Фінансовий результат від участі в капіталі: прибуток (+), збиток (-)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Фінансовий результат від фінансової діяльності: прибуток (+), збиток (-)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Фінансовий результат від іншої звичайної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	30	25	54	84	-5,0	29,0	30,0	59,0	83,3	216,0	155,6	336,0
12	Фінансовий результат від надзвичайної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Фінансовий результат від господарської діяльності: прибуток (+), збиток (-)	108	153	151	159	45,0	-2,0	8,0	6,0	141,7	98,7	105,3	103,9
14	Загальний фінансовий результат, створений підприємством	108	153	151	159	45,0	-2,0	8,0	6,0	141,7	98,7	105,3	103,9
15	Прибуток з метою оподаткування	84	126	74	76	42,0	-52,0	2,0	-50,0	150,0	58,7	102,7	60,3
16	Податок на прибуток з метою оподаткування	84	126	74	76	42,0	-52,0	2,0	-50,0	150,0	58,7	102,7	60,3
17	Чистий фінансовий результат: прибуток (+), збиток (-)	24	27	77	83	3,0	50,0	6,0	56,0	112,5	285,2	107,8	307,4
18	Частка фінансового результату від операційної діяльності	0,72	0,84	0,64	0,47	0,11	-0,19	-0,17	-0,36	-	-	-	-
19	Коефіцієнт оподаткування прибутку	0,78	0,82	0,49	0,48	0,05	-0,33	-0,01	-0,346	105,9	59,5	97,5	58,0
20	Продуктивність праці (за оплатою праці)	2,26	2,31	2,45	2,45	0,05	0,14	0,00	0,14	102,1	105,9	100,1	106,0
		2,53	2,55	2,38	2,52	0,03	-0,17	0,14	-0,04	101,0	93,2	105,8	98,6
		0,93	0,93	0,89	0,93	0,00	-0,03	0,03	0,00	100,3	96,3	103,6	99,8
		0,02	0,03	0,03	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00	126,6	104,4	97,2	101,5
21	Продуктивність праці середньооблікового працівника	46,38	65,09	72,88	82,57	18,71	7,79	9,69	17,48	140,3	112,0	113,3	126,9
		51,88	72,01	70,91	84,94	20,13	-1,09	14,02	12,93	138,8	98,5	119,8	118,0
		19,00	26,18	26,66	31,29	7,18	0,48	4,62	5,10	137,8	101,8	117,3	119,5
		0,35	0,71	0,60	0,49	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Фонд оплати праці: • річний • місячний	4535,00	5076,00	4799,00	5197,00	541,00	-277,00	398,00	121,00	111,9	94,5	108,3	102,4
		377,92	423,00	399,92	433,08	45,08	-23,08	33,17	10,08	111,9	94,5	108,3	102,4
23	Оплата праці: • річна • місячна	20,52	28,20	29,81	33,75	7,7	1,6	3,9	5,5	137,4	105,7	113,2	119,7
		1,71	2,35	2,48	2,81	0,6	0,1	0,3	0,5	137,4	105,7	113,2	119,7
24	Додана вартість	6334,00	7096,00	6737,00	7279,00	762,0	-359,0	542,0	183,0	112,0	94,9	108,0	102,6
25	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	125,77	377,94	-488,92	-313,98	503,7	-111,0	-802,9	-691,9	-	-	-	-
26	Тривалість обороту оборотних активів	2,90	0,97	-0,75	-1,16	3,9	0,2	-1,9	-2,1	-	-	-	-

Продовження таблиці 2.17

27	Коефіцієнт завантаженості активів у обороті	0,01	0,00	0,00	0,00	0,011	0,001	-0,005	-0,006	-	-	-	-
28	Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках	11,85	28,10	26,08	21,52	16,2	-2,0	-4,6	-6,6	-	-	-	-
29	Тривалість обороту коштів у розрахунках	30,80	12,99	14,00	16,96	-17,8	1,0	3,0	4,0	-	-	-	-
30	Коефіцієнт оборотності запасів	11,11	8,47	9,06	11,56	-2,6	0,6	2,5	3,1	-	-	-	-
31	Тривалість обороту запасів	32,9	43,1	40,3	31,6	10,2	-2,8	-8,7	-11,5	-	-	-	-
32	Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	77,07	69,33	68,22	67,10	-7,7	-1,1	-1,1	-2,2	-	-	-	-
33	Тривалість обороту виробничих запасів	4,7	5,3	5,4	5,4	0,5	0,1	0,1	0,2	-	-	-	-
34	Коефіцієнт оборотності активів	5,08	3,19	3,25	3,42	-1,9	0,1	0,2	0,2	-	-	-	-
		1,86	0,98	1,00	1,03	-0,9	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
35	Тривалість обороту активів	71,90	114,51	112,14	106,72	42,6	-2,4	-5,4	-7,8	-	-	-	-
		196,10	373,38	363,79	355,35	177,3	-9,6	-8,4	-18,0	-	-	-	-
36	Коефіцієнт завантаженості активів	0,20	0,31	0,31	0,29	0,1	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
		0,54	1,02	1,00	0,97	0,5	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
37	Тривалість операційного циклу	107,87	82,32	82,22	84,07	-25,6	-0,1	1,8	1,8	-	-	-	-
38	Тривалість погашення дебіторської заборгованості	31,21	11,87	13,10	14,28	-19,3	1,2	1,2	2,4	-	-	-	-
39	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	10,86	6,48	6,49	6,27	-4,4	0,0	-0,2	-0,2	-	-	-	-
40	Тривалість обороту власного капіталу	33,62	56,30	56,27	58,18	22,7	0,0	1,9	1,9	-	-	-	-
41	Коефіцієнт завантаження власного капіталу	0,15	0,23	0,24	0,22	0,1	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
42	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	12,30	12,64	14,79	14,85	0,3	2,1	0,1	2,2	-	-	-	-
43	Тривалість погашення кредиторської заборгованості	29,66	28,88	24,68	24,58	-0,8	-4,2	-0,1	-4,3	-	-	-	-
44	Тривалість фінансового циклу	3,64	2,85	3,33	3,42	-0,8	0,5	0,1	0,6	-	-	-	-
45	Коефіцієнт непрямого оподаткування	0,08	0,02	0,01	0,00	-0,07	0,00	-0,01	-0,02	-	-	-	-
46	Фондоозброєність:												
	• праці (за оплатою праці)	1,28	2,30	2,47	2,43	1,0	0,2	0,0	0,1	-	-	-	-
	• середньооблікового працівника	52,72	64,73	73,59	81,85	12,0	8,9	8,3	17,1	-	-	-	-
47	Матеріаломісткість господарської діяльності	0,22	0,24	0,21	0,22	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
48	Трудомісткість господарської діяльності	0,54	0,54	0,58	0,54	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
		0,61	0,59	0,56	0,56	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
49	Фондомісткість господарської діяльності	0,02	0,02	0,02	0,03	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-
50	Матеріаловіддача	4,47	4,14	4,72	4,59	-0,3	0,6	-0,1	0,4	-	-	-	-

Так само і чистий дохід підприємства, в 2022 році він збільшився в порівнянні з 2021 р. на 982,0 тис. грн., та в загальному при порівнянні 2022 до 2020 рр. на 1000,0 тис. грн. Ці збільшення відбулись завдяки збільшенню фактичних обсягів виробництва продукції, що в порівнянні 2022 р. до 2020 р., збільшились на 119,0 тис. грн., або на 100,9%. Також помітно, що підприємство не сплачує акцизний збір, відсутні фінансові результати від участі в капіталі, від фінансової діяльності та від надзвичайної діяльності. Проте фінансовий результат від іншої операційної діяльності є збитковим, і в порівнянні 2022 р. до 2020 рр. він зменшився на 53,0 тис. грн.

Загальний фінансовий результат, створений підприємством загалом становить позитивне значення для підприємства, а саме, в 2022 році цей результат в порівнянні з 2020 збільшився до значення 6,0 тис. грн., а в порівнянні з 2021 роком до 8,0 тис. грн.

Чистий фінансовий результат знаходиться також в позитивному значенні та щороку збільшується. В 2021 р. він склав 77,0 тис. грн., та вже в 2022 році прибуток збільшується в порівнянні з 2020 р. до 56,0 тис. грн. Коефіцієнт оборотності власного капіталу в 2022 році зменшився, а це показує неефективність використання активів, що формуються за рахунок власного капіталу.

Для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства використовують такі показники оборотності:

- 1) коефіцієнт оборотності активів;
- 2) коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- 3) коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- 4) коефіцієнт оборотності матеріальних запасів;
- 5) коефіцієнт оборотності основних засобів;
- 6) коефіцієнт оборотності власного капіталу.

Важливим також є аналіз розподілу та використання прибутку підприємства, оскільки це є плацдармом для формування самого прибутку.

Таблиця 2.18

Оцінка коефіцієнтів оборотності ТОВ «Хмельницькхліб»

№ п.п.	Найменування показника	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
						2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
1	Коефіцієнт оборотності активів	5,08	3,19	3,25	3,42	-1,9	0,1	0,2	0,2	-	-	-	-
2	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	10,86	6,48	6,49	6,27	-4,4	0,0	-0,2	-0,2	-	-	-	-
3	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	12,30	12,64	14,79	14,85	0,3	2,1	0,1	2,2	-	-	-	-
4	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	125,77	377,94	-488,92	-313,98	503,7	-111,0	-802,9	-691,9	-	-	-	-
5	Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках	11,85	28,10	26,08	21,52	16,2	-2,0	-4,6	-6,6	-	-	-	-
6	Коефіцієнт оборотності запасів	11,11	8,47	9,06	11,56	-2,6	0,6	2,5	3,1	-	-	-	-
7	Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	77,07	69,33	68,22	67,10	-7,7	-1,1	-1,1	-2,2	-	-	-	-

З даних таблиці 2.18 бачимо, що найбільша питома вага розподілу прибутку припадає на відрахування до фонду матеріального заохочення – 83,2% у 2020, 58,4% у 2021 році та у 2022 р. 56,3%, тобто зменшилась на 24,8 п.п. в 2021 р. та на 2,1 п.п. в 2022 р.

При збільшенні інвестованого капіталу за вказаний період обсяг доходу в 2020 році збільшується і в той же час збільшується чистий прибуток. Це пояснюється тим, що підприємство отримувало інші операційні доходи і перекриває витрати, в результаті чого отримує чистий прибуток у сумі 27,0 тис. грн.

В 2021 році сума прибутку зросла на 50,0 тис. грн. та в 2022 р. ця сума чистого прибутку збільшується ще на 6,0 тис. грн. і становить – 83,0 тис. грн. чистого прибутку. В 2021 році при зменшенні доходу (виручки) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на 17,0 тис. грн., фінансові результати зростають на 285,2%.

А звідси можна зробити висновок, що господарська діяльність ТОВ «Хмельницькхліб» знаходиться в стабільному прибутковому стані, рівень його ділової активності позитивний.

Таблиця 2.19

Розподіл прибутку ТОВ «Хмельницькхліб»

Показники	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	
Виробництво	12,4	14,0	14,2	13,1	23,8	35,6	23,7	38,1	1,8	9,6	-0,1	11,3	114,9	167,6	99,6	191,8	-0,9	22,5	2,5	24,1
Відрахування до фонду матеріального заохочення	72,7	82,4	89,8	83,2	39	58,4	35	56,3	17,1	-50,8	-4,0	-37,7	123,5	43,4	89,7	48,1	0,8	-24,8	-2,1	-26,1
Відрахування на соціальні заходи	3,2	3,6	4	3,7	4	6	3,5	5,6	0,8	0,0	-0,5	0,3	125,0	100,0	87,5	109,4	0,1	2,3	-0,4	2,0
До фонду розвитку	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього	88,3	100,0	108	100	66,8	100	62,1	100	19,7	-41,2	-4,7	-26,2	122,3	61,9	93,0	70,3	-	-	-	-

Таблиця 2.20

Динаміка загальних показників господарської діяльності ТОВ «Хмельницькхліб»

Показник	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
					від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.
Середньорічна сума інвестованого капіталу (середньорічна вартість активів), тис. грн.	3758	3593	3617	3819	-165	24	202	226	95,6	100,7	105,6	106,3
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	11183	11902	11885	12716	719	-17	831	814	106,4	99,9	107,0	106,8
Чистий прибуток, тис. грн.	24	27	77	83	3	50	6	56	112,5	285,2	107,8	307,4

Для того, щоб зробити обґрунтований висновок про рівень ділової активності ТОВ «Хмельницькхліб» необхідно порівняти темпові показники, а також врахувати інші напрямки діяльності підприємства.

У цілому, результативність діяльності будь-якого підприємства може оцінюватися за допомогою абсолютних і відносних показників, та отримані дані зведемо до таблиці 2.21, для подальшого аналізу.

Таблиця 2.21

**Коефіцієнтні показники результатів діяльності ТОВ
«Хмельницькхліб»**

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Коефіцієнт рентабельності активів	0,6	0,64	0,75	2,13	0,1	0,1	1,4	1,6
Рентабельність необоротних активів	1,1	1,33	1,5	4,25	0,3	0,2	2,8	3,2
Показник рентабельності власного капіталу	0,7	0,9	0,99	2,74	0,2	0,1	1,8	2,0
Рентабельність реалізованої продукції	0,4	0,51	0,5	1,03	0,1	0,0	0,5	0,6

З даних таблиці 2.21, можемо побачити, що рентабельність активів в 2020 р. становить 0,64 та за 2021 р. збільшилась до 0,75, а в 2022 р. до 2,13, а це значить, що підприємство з кожної вкладеної гривні в активи одержувало 0,64 грн. в 2020 р. 0,75 грн. в 2021 р. та 2,13 грн. в 2022 р. Також можна зробити висновок, що активи підприємства використовувались ефективно. Рентабельність необоротних активів за 2020 р. становить 1,33, за 2021 р. – 1,50, та в 2022 р. – 4,25, а це значить, що підприємство з кожної вкладеної гривні в необоротні активи одержало 1,33 грн. за 2020 р., за 2021 р. – 1,50 грн. та за 2022 р. – 4,25 грн. Також можна зробити висновок, що необоротні активи підприємства використовувались ефективно.

Показник рентабельності власного капіталу в 2020 р. становить 0,90, в 2021 р. збільшився на 0,09 п.п. і становить 0,99, та в 2022 р. цей показник збільшився ще на 1,75 п.п. А це значить, що з кожної гривні вкладеного власного капіталу підприємство отримало 0,90 грн. в 2020 р., 0,99 грн в 2021 р. та 2,74 грн. в 2022 р. Рентабельність реалізованої продукції – (рентабельність

продажів) за 2020 р. з кожної гривні реалізованої продукції підприємство отримало 0,51 грн. прибутку, за 2021 р. – 0,50 грн. та за 2022 р. 1,03 грн.

Скорочення попиту на продукцію підприємства призвело до зниження рентабельності, як це видно з розрахунку коефіцієнта рентабельності реалізованої продукції в 2020 та 2021 р., та в 2022 р. ситуація покращується та рентабельність зростає. В основному з проведеного аналізу можна зробити висновок, що усі коефіцієнтні показники збільшились, лише рентабельність реалізованої продукції в 2021 р. зменшилась на 0,01 п.п., проте вже в 2022 р. цей показник зріс на 0,53 п.п. і це значення вказує на рентабельність реалізованої продукції в 2022 році. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, характеризують кінцеві результати господарювання, тому що їх величина показує співвідношення між наявними та використаними ресурсами. Дослідження цих показників разом дає змогу комплексно оцінити ефективність господарської діяльності підприємства (таблиця 2.22).

Абсолютний показник, який найповніше характеризує ефективність роботи підприємства – це сума чистого прибутку, так з аналізу проведеного в таблиці 2.22, можна побачити, що коефіцієнт окупності чистого доходу є позитивним, і в 2020 році він склав 2,49, а вже в 2022 р. – 2,64, а це на 0,153 більше. Проте прибуток підприємства хоч і є результатом господарювання, сам по собі не характеризує міру ефективності роботи та ступінь використання майна.

Основним показником, який характеризує валовий прибуток, є валова рентабельність, він визначає рівень, на який підприємство може збільшити операційний прибуток шляхом зниження адміністративних витрат і витрат на збут. Так цей показник на досліджуваному підприємстві в 2022 р. та в 2020 р. зменшився на 6,9 п.п. і склав 67,1%. За цим показником валової рентабельності можна моделювати рівень беззбитковості підприємства. Так коефіцієнт окупності виробничих витрат коливається, в 2020 р. складає 1,49%, в 2021 р. зростає і складає 1,73%, а в 2022 р. він дещо знизився, і склав 1,64%.

**Оцінка рівня ефективності господарської діяльності ТОВ
«Хмельницькхліб»**

Найменування показника	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
1 Валова рентабельність (прибутковість) виробничих витрат	76,33	74,03	63,46	67,10	-2,303	-10,566	3,640	-6,927
2 Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,44	1,49	1,73	1,64	0,045	0,247	-0,094	0,153
3 Коефіцієнт окупності чистого доходу	2,44	2,49	2,73	2,64	0,045	0,247	-0,094	0,153
4 Рентабельність (прибутковість) основної діяльності	0,78	1,14	0,83	0,60	0,360	-0,307	-0,232	-0,539
5 Рентабельність (прибутковість) операційної діяльності	0,45	0,66	0,73	0,54	0,214	0,073	-0,193	-0,120
6 Рентабельність (прибутковість) іншої операційної діяльності	-2,26	-4,43	0,45	-12,39	-2,174	4,877	-12,838	-7,961
7 Рентабельність (прибутковість) звичайної діяльності	0,62	0,79	1,14	1,15	0,171	0,353	0,004	0,357
8 Рентабельність (прибутковість) господарської діяльності	0,62	0,79	1,14	1,15	0,171	0,353	0,004	0,357
9 Рентабельність (прибутковість) підприємства	0,14	0,14	0,58	0,60	0,002	0,443	0,016	0,459
10 Валова рентабельність (прибутковість) виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	40,97	40,23	36,59	37,89	-0,739	-3,641	1,303	-2,338
11 Чиста рентабельність (прибутковість) виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,23	0,23	0,66	0,65	-0,004	0,426	-0,003	0,422
12 Рентабельність активів	1,20	1,35	3,86	8,31	0,150	2,504	4,457	6,960
13 Рентабельність (прибутковість) виручки від операційної діяльності	0,45	0,66	0,73	0,54	0,211	0,072	-0,191	-0,118
14 Рентабельність фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-	-
15 Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,59	0,60	0,63	0,62	0,007	0,036	-0,013	0,023
16 Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,69	1,67	1,58	1,61	-0,021	-0,096	0,033	-0,063
17 Коефіцієнт покриття витрат операційної діяльності	0,996	0,993	0,993	0,995	-0,002	-0,001	0,002	0,001
18 Коефіцієнт окупності витрат операційної діяльності	1,00	1,01	1,01	1,01	0,002	0,001	-0,002	-0,001
19 Коефіцієнт фінансових витрат	-	-	-	-	-	-	-	-
20 Коефіцієнт покриття адміністративних витрат	0,11	0,11	0,11	0,12	0,002	0,002	0,008	0,010
21 Коефіцієнт покриття витрат на збут	0,278	0,251	0,247	0,240	-0,027	-0,004	-0,007	-0,012
22 Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	9,32	9,17	9,00	8,37	-0,151	-0,169	-0,633	-0,802
23 Коефіцієнт окупності витрат на збут	3,59	3,98	4,05	4,17	0,384	0,071	0,122	0,192
24 Співвідношення адміністративних витрат і собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	0,18	0,18	0,18	0,19	0,001	-0,007	0,017	0,010
25 Співвідношення витрат на збут і собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	0,471	0,421	0,390	0,386	-0,051	-0,031	-0,003	-0,035
26 Частка адміністративних витрат у структурі операційних витрат	0,10	0,10	0,11	0,12	0,003	0,016	0,002	0,018
27 Частка витрат на збут у структурі операційних витрат	0,249	0,227	0,254	0,233	-0,022	0,027	-0,021	0,006
28 Коефіцієнт покриття активів	0,19	0,17	0,17	0,08	-0,024	0,000	-0,092	-0,092
29 Коефіцієнт окупності активів	5,13	5,87	5,88	12,74	0,734	0,009	6,859	6,868
30 Коефіцієнт покриття власного капіталу	0,26	0,24	0,24	0,11	-0,027	0,005	-0,129	-0,124
31 Коефіцієнт окупності власного капіталу	3,80	4,23	4,14	8,88	0,426	-0,088	4,742	4,653
32 Загальна економічна рентабельність	5,41	7,66	7,56	15,92	2,253	-0,100	8,363	8,262
33 Комерційна рентабельність	1,05	1,31	1,29	1,25	0,252	-0,019	-0,036	-0,056
34 Ставка рентабельності позиченого капіталу	-	-	-	-	-	-	-	-

Що стосується рентабельності господарської діяльності, то помітно, що

вона на підприємстві зростає. При порівнянні досліджуваних років видно, що в 2020 р. він був найвищим, і складав 0,79%, в 2021 р. він збільшився на 0,35 п.п. і склав 1,14, так і в 2022 він зріс ще на 0,004 п.п. та в загальному за три роки рентабельність зросла на 0,357 п.п., що свідчить, яка сума прибутку створюється на підприємстві в розрахунку на одну гривню витрат, здійснених для одержання прибутку.

Важливими показниками, що співвідносять витрати і доходи підприємства, є коефіцієнти окупності та покриття витрат, так на підприємстві ці два показники відповідають за динамікою.

Тобто коефіцієнт покриття виробничих витрат зменшується в порівнянні 2022 до 2020 рр. на 0,063 п.п., а коефіцієнт окупності виробничих витрат збільшився, якщо в 2020 та 2021 рр. він складав 0,993 %, а в 2022 р. він зріс на 0,002 п.п., і становить 0,995%, що свідчить, що підприємство працює нормально.

Згідно наведених показників в таблиці 2.22, можна помітити, що підприємство не здійснює жодних фінансових інвестицій, та відсутній позиковий капітал.

Показники впливу факторів на рентабельність фінансових ресурсів (модель Дюпона) ТОВ «Хмельницькхліб» в таблиці 2.23.

Таблиця 2.23

**Показники впливу факторів на рентабельність фінансових ресурсів
ТОВ «Хмельницькхліб»**

Показник	2019	2020	2021	2022	Відхилення, (+,-)			
					2020 р. від 2019 р.	2021 р. від 2020 р.	2022 р. від 2021 р.	2022 р. від 2019 р.
1.Рентабельність фінансових ресурсів, %	0,266	13,305	0,76	18,218	13,039	-12,545	17,458	17,952
2.Рентабельність власних фінансових ресурсів, %	33,653	38,242	1,658	36,293	4,589	-36,584	34,635	2,640
3.Рентабельність продажу, %	7,998	8,509	0,633	12,6	0,511	-7,876	11,967	4,602
4.Оборотність активів, раз	1,422	1,563	1,594	1,749	0,141	0,031	0,155	0,327
5.Коефіцієнт фінансової залежності	1,913	2,149	2,215	1,834	0,236	0,066	-0,381	-0,079

Основними причинами зміни рентабельності фінансових ресурсів є:

– зміна рентабельності продажу. Під впливом цього чинника рентабельність фінансових ресурсів у 2021 році зменшилася відповідно 2020 року:

$$\Delta R_{Rnp} = (-7,875) \times 1,563 = -12,308 \%$$

та збільшилася у 2022 році відповідно 2021 року:

$$\Delta R_{Rnp} = 11,966 \times 1,594 = 19,080 \%$$

– прискорення оборотності сукупних активів у 2021 році відповідно 2020 року:

$$\Delta R_{Kob} = 0,633 \times 0,032 = 0,020 \%$$

та у 2022 році відповідно 2021 року:

$$\Delta R_{Kob} = 12,600 \times 0,154 = 1,943 \%$$

Вплив факторів на рентабельність власних фінансових ресурсів:

– зміна (зменшення) рентабельності продажу :

$$\Delta R_{Rnp} = (-7,875) \times 1,563 \times 2,149 = -26,446 \%$$

та збільшення у 2022 році відповідно 2021 року:

$$\Delta R_{Rnp} = 11,966 \times 1,594 \times 2,215 = 42,269 \%$$

– зміна оборотності сукупних активів :

$$\Delta R_{Kob} = 0,633 \times 0,032 \times 2,149 = 0,043 \%$$

та у 2022 році відповідно 2021 року:

$$\Delta R_{Kob} = 12,600 \times 0,154 \times 2,215 = 4,305 \%$$

– зміна коефіцієнту фінансової залежності у 2021 році відносно 2020 року:

$$\Delta R_{K\Phi 3} = 0,633 \times 1,594 \times 0,067 = 0,067 \%$$

та у 2022 році відповідно 2021 року:

$$\Delta R_{K\Phi 3} = 12,600 \times 1,749 \times (-0,382) = -8,409 \%$$

Як свідчать результати здійсненого аналізу, зменшення рентабельності загальних фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб», так і власних

фінансових ресурсів у 2021 та 2022 роках відбулося за рахунок зниження рентабельності продажу.

Підвищення рентабельності загальних фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб», так і власних фінансових ресурсів у 2021 та 2022 роках спричинило прискорення оборотності сукупних активів підприємства.

Крім цього, у 2021 році зміна коефіцієнту фінансової залежності сприяла підвищенню власних фінансових ресурсів, у 2022 році цей чинник негативно вплинув на рентабельність власного капіталу, зменшивши його на 8,4 %.

Таким чином, ефективності використання сукупних активів має сприяти повне використання підприємством резервів підвищення рентабельності фінансових ресурсів за рахунок зростання прибутку (збільшення обсягів діяльності зменшення витрат тощо). Збільшення рентабельності власних фінансових ресурсів, крім зазначених вище чинників має сприяти оптимізація структури фінансових ресурсів.

**РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ НА ТОВ
«ХМЕЛЬНИЦЬКХЛІБ»**

3.1. Обґрунтування резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб»

Резервами підвищення рентабельності фінансових ресурсів є, в першу чергу, їх оптимізація. Вдале поєднання у фінансово-господарській діяльності ТОВ «Хмельницькхліб» власних, залучених та позичених ресурсів генерує отримання підприємством фінансового результату.

Як правило, необоротні активи підприємств, у тому числі і основні засоби, формуються за рахунок власного капіталу, а фінансування надходження оборотних активів, як правило, здійснюється за рахунок короткострокових банківських позик та інших залучених ресурсів [25, с. 101].

Таблиця 3.1

**Підходи до оптимізації структури фінансових ресурсів на ТОВ
«Хмельницькхліб»**

Критерій оптимізації структури капіталу	Характеристика
Максимізація рівня прогнозованої фінансової рентабельності	Базується на використанні механізму фінансового важеля (левериджу) при різних умовах залучення позикових коштів
Мінімізація вартості	Базується на попередній оцінці вартості власного та позикового капіталу при різних умовах його залучення та багатоваріантних розрахунках середньозваженої вартості капіталу
Мінімізація рівня фінансових ризиків	Базується на диференційованому виборі джерел Фінансування різноманітних складових активів підприємства

Власні фінансові ресурси підприємства характеризуються: простотою і швидкістю залучення; більш високою здатністю генерувати прибуток; забезпеченням фінансової стійкості розвитку підприємства, а отже, зниженням

ризиком банкрутства; збереженням повного забезпечення і контролю з боку первинних засновників.

Водночас обсяги залучення власних фінансових ресурсів є обмеженими, оскільки залежать від фінансових можливостей засновників та ефективності діяльності за попередній період.

Збільшення розміру власних фінансових ресурсів, на відміну від позикових, стримує зростання рентабельності власних коштів – показника найбільш привабливого для власників підприємства. Залучення власних фінансових ресурсів супроводжується більш високою вартістю порівняно з альтернативними зовнішніми джерелами.

Оптимізація структури залучення фінансових ресурсів – це важливий етап стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю, втіленою в кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

У процесі оптимізації структури капіталу необхідно враховувати кінцевий результат діяльності підприємства, тобто фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування.

Проаналізуємо потенції ТОВ «Хмельницькхліб» залучати кредитні ресурси на реалізацію відповідних проектів економічного розвитку.

Одним із показників, що застосовується для оцінювання ефективності використання позикового капіталу, є ефект фінансового важеля.

Ефект фінансового левериджу розраховується за формулою:

$$E\PhiЛ = (1 - Cnn) \times (KBPa - CPCB) \times \frac{PK}{BK}, \quad (3.1)$$

де $E\PhiЛ$ – ефект фінансового важеля; Cnn – ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом; $KBPa$ – коефіцієнт валової рентабельності активів (відношення валового прибутку до середньої вартості активів) %; $CPCB$ – середньозважена ставка процента за кредит, що сплачується за використання

залученого капіталу, %; $ПК$ – середня сума позикового капіталу підприємства, тис. грн.; $ВК$ – середня сума власного капіталу підприємства, тис. грн.

$$ЕФЛ = \left(1 - \frac{18}{100}\right) \times \left(\frac{4293}{3617} - \frac{24}{100}\right) \times \frac{779}{2807} = ((1 - 0,18) \times (1,19 - 0,24)) \times 0,28 = 0,79 \times 0,95 \times 0,28 = 0,21$$

Розглянемо механізм формування ефекту фінансового левериджу на підприємстві ТОВ «Хмельницькхліб» (табл. 3.2).

Ставка податку на прибуток визначена Податковим кодексом України, згідно ст. 136.1 якого базова (основна) ставка податку становить 18 відсотків. Середньозважені ставка за кредит у річному обчисленні станом на 2022 р. становила 24,0 % у національній валюті.

Вартість залучення капіталу у формі банківських позик визначається на основі відсоткової ставки за кредит і може бути розрахована за такою формулою:

$$ВП = П \times (1 - С_{пп}), \quad (3.2)$$

$$ВП = 0,24 \times 0,79 = 0,19$$

де $ВП$ – вартість капіталу за рахунок позики, %; $П$ – відсоткова ставка за кредит банку, %.

Якщо метою оптимізації структури капіталу підприємства є мінімізація вартості капіталу (тобто витрати, пов'язані із залученням фінансових ресурсів), то з різних варіантів має обиратися та структура капіталу, за якої показник середньозваженої вартості капіталу буде найменшим.

WACC допомагає визначити, які кошти – власні або позикові – вигідніше використовувати підприємству для фінансування тих чи інших проектів.

З врахуванням середньозваженої вартості капіталу можна модифікувати формулу ефекту фінансового левериджу (ЕФЛ1) наступним чином:

$$ЕФЛ_1 = KVPa \times (1 - C_{пп}) - WAACCn \times \frac{ПК}{ВК} \quad (3.3)$$

Вартість позикового капіталу ТОВ «Хмельницькхліб»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Позиковий капітал, тис. грн.	744,7	1101	856	810	356,3	-245,0	-46,0	65,3	147,8	77,7	94,6	108,8
Короткостроковий банківський кредит, тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ставка відсотку, %	19,2	22	20	24	-	-	-	-	-	-	-	-
Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	-	-	-	-	-	-	-	-
Питома вага банківського кредиту у сумі позикового капіталу		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Вартість короткострокового банківського кредиту, %		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн., з неї:	150,5	293	175	195	142,5	-118,0	20,0	44,5	194,7	59,7	111,4	129,6
- прострочена		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Питома вага простроченої кредиторської заборгованості у сумі позикового капіталу		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ставка відсотку за пені, штрафи за прострочену кредиторську заборгованість, %		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Вартість поточної кредиторської заборгованості, %	18,0	26,6	20,4	24,1	8,6	-6,2	3,7	6,1	148,2	76,7	118,1	134,2
Вартість простроченої кредиторської заборгованості, %		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Середньозважена вартість позикового капіталу (WACC _{ПК}), %	21,9	29,3	23,8	28,3	7,4	-5,5	4,5	6,4	133,8	81,2	118,9	129,2

$$ЕФЛ_1 = \left(\frac{4293}{3617} \times \left(1 - \frac{21}{100} \right) - 28,3 \right) \times \frac{779}{2807} = (1,19 \times 0,79 - 28,3) \times 0,28 = -7,66$$

Проте наведені розрахунки не можна вважати в достатній мірі репрезентативними, оскільки вони повністю абстраговані від впливу чинника інфляції, що є невід'ємним атрибутом реальної української дійсності. Так, в умовах інфляції, у випадку якщо борги і відсотки по ним не індексуються, спостерігатиметься «знецінення» обслуговування боргу (ЕФЛ₂):

$$ЕФЛ_2 = \left[КВР_a \times (1 - C_{\text{ш}}) - \frac{WACC_{\text{ПК}}}{1 + I} \right] \times \frac{ПК}{ВК} \times \frac{I \times ПК}{(1 + I) \times ВК}, \quad (3.4)$$

де I – рівень інфляції

$$\begin{aligned} \text{ЕФЛ}_2 &= \left[\frac{4293}{3617} \times \left(1 - \frac{21}{100}\right) - \frac{28,3}{1+7,9} \right] \times \frac{779}{2807} \times \frac{7,9 \times 779}{(1+7,9) \times 2807} = \\ &= [1,19 \times 0,79 - 3,18] \times 0,28 \times 0,25 = -0,15 \end{aligned}$$

Таблиця 3.3

**Розрахунок модифікованого ефекту фінансового левериджу по ТОВ
«Хмельницькхліб»**

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Валова рентабельність активів, %	114,12	111,73	131,17	118,69	-2,4	19,4	-12,5	4,6
Власні ресурси, тис. грн.	2190	2657	2737	2807	467,4	80,0	70,0	617,4
Позикові ресурси, тис. грн.	702	1101	856	810	399,1	-245,0	-46,0	108,1
Середньозважена вартість позикового капіталу, %	20,5	29,3	23,8	28,3	8,8	-5,5	4,5	7,8
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,26	0,39	0,3	0,28	0,1	-0,1	0,0	0,0
Індекс інфляції, %	9	12	9,4	10,9	3,4	-2,6	1,5	1,9
Ефект фінансового важелю	0,24	0,28	0,26	0,27	0,0	0,0	0,0	0,0
Співвідношення капіталу: власний/позиковий, %	76/27	71/29	76/24	78/22	-	-	-	-

Із таблиці 3.3, видно, що ефект фінансового важелю коливається, помітне зростання по мірі того, як зменшується частка власного капіталу і збільшується частка позикового. При цьому індекс інфляції і середньозважена вартість капіталу зменшується. У 2021 р. структура капіталу складає приблизно 76% власного та 24% позикового, а ефект фінансового важелю – 0,26, що є найменшим за три роки.

Щоб визначити яка ж структура капіталу буде приносити найбільший рівень рентабельності власному капіталу проведемо оптимізацію структури капіталу підприємства згідно критерію максимізації рівня фінансової рентабельності, але без врахування темпів інфляції в таблиці 3.4.

**Оптимізація структури капіталу ТОВ «Хмельницькхліб» згідно критерію
максимізації рівня фінансової рентабельності**

Показники	Варіанти						
	I	II	III	IV	V	VI	VII
1. Власний капітал, тис. грн.	2807	2807	2807	2807	2807	2807	2807
2. Можлива сума позикового капіталу, тис. грн.	-	701,75	1403,5	2807	4210,5	5614	7017,5
3. Загальний обсяг капіталу (ряд.1 + ряд.2)	2807	3508,8	4210,5	5614	7017,5	8421	9824,5
4. Коефіцієнт фінансового важеля	-	0,25	0,5	1	1,5	2	2,5
5. Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	118,69	118,69	118,69	118,69	118,69	118,69	118,69
6. Середній рівень процента за кредит, %	-	24	24	24	24	24	24
7. Валовий прибуток без урахування процентів за кредит (ряд.3 x ряд.5 : 100)	3331,61	4164,52	4997,42	6663,23	8329,04	9994,84	11660,65
8. Сума процентів за кредит (ряд.2 x ряд.6 : 100)	-	168,42	336,84	673,68	1010,52	1347,36	1684,2
9 Валовий прибуток з урахуванням суми процентів за кредит (ряд.7 – ряд.8)	3331,61	3996,10	4660,58	5989,55	7318,52	8647,48	9976,45
10 Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
11 Сума податку на прибуток (ряд.9 x ряд.10)	699,64	839,18	978,72	1257,81	1536,89	1815,97	2095,05
12 Чистий прибуток (ряд.9 – ряд.11)	2631,98	3156,92	3681,86	4731,74	5781,63	6831,51	7881,40
13 Чиста рентабельність власного капіталу (ряд.12 : ряд.1 x 100), %	93,76	112,47	131,17	168,57	205,97	243,37	280,78
14 Приріст чистої рентабельності власного капіталу, %	-	18,70	18,70	37,40	37,40	37,40	37,40

За проведеними розрахунками видно, що найбільший приріст чистої рентабельності власного капіталу спостерігається у варіантах IV-VII – 37,40 %, який відповідає структурі 60 % позикового і 40 % власного капіталу. При збільшенні частки позикового капіталу приріст чистої рентабельності зменшується і становить 37,40%. Отже, при існуючій структурі капіталу 78% власного і 22% позикового, підприємство може залучати кредити без ризику зменшення рентабельності капіталу до межі, яка відповідає коефіцієнту фінансового важелю 1-2,5.

Таким чином, для досягнення оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства необхідно розробити рекомендації щодо оптимізації кредитного портфелю ТОВ «Хмельницькхліб».

Залучення позикових коштів дозволяє суттєво розширити обсяг господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування цільового фінансування, однак без виваженої адекватної оцінки ефективності здійснюваних кредитних вкладень економічна сутність кредитування втрачає сенс.

Ефект використання короткострокового банківського кредиту може бути розрахований за наступною формулою:

$$EKP = PP \times \frac{KP}{OK} \times \delta - i_{kp} \times \frac{tm}{12} \times KP \quad (3.5)$$

де E_{kp} – ефект короткострокового банківського кредиту; PP – загальна сума прибутку від реалізації продукції, тис. грн.; KP – величина короткострокового банківського кредиту (середньорічна заборгованість), тис. грн.; OK – середньорічна сума оборотного капіталу, тис. грн.; i_{kp} – річна процентна ставка за кредит, у частинах одиниці; δ – коефіцієнт співвідношення оборотності кредитів і оборотного капіталу:

$$\delta = \frac{\gamma_{kp}}{\gamma_{ok}} \times \frac{t\sigma}{365}, \quad (3.6)$$

де γ_{kp} – коефіцієнт, який характеризує оборотність кредитів і визначається як відношення середнього залишку кредитних вкладень до обсягу погашення позичок за відповідний період; γ_{ok} – коефіцієнт, який характеризує оборотність оборотного капіталу і визначається як відношення середнього залишку оборотних коштів до виручки від реалізації продукції; tm – тривалість кредиту у місяцях; $t\sigma$ – тривалість кредиту у днях.

$$\delta = \frac{1,17}{0,81} = 1,4$$

$$EKP = (9495 + 4293) \times \frac{7480,82}{1796} \times 1,4 - 0,24 \times \frac{12}{12} \times 7480,82 = 80402,99 - 1795,4 = 78607,59 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунки за розробленим алгоритмом показують, що із загальної суми прибутку 13788,0 тис. грн., отриманого підприємством при виробництві продукції 57430,7 тис. грн. одержано за рахунок банківського кредиту. А ефект короткострокового банківського кредиту в конкретних умовах виробництва склав 78607,59 грн.

Можливість підприємства повернути позику можна оцінити за допомогою коефіцієнта достатності періоду позики ($K_{дпп}$), який по нормативу повинен бути меншим за 1:

$$K_{дпп} = \frac{\text{Тривалість операційного циклу підприємства (днів)}}{\text{Період позики (днів)}} \quad (3.7)$$

$$K_{дпп} = \frac{281}{365} = 0,77$$

Порівняння вартості позики з доходністю діяльності підприємства можна зробити за допомогою коефіцієнту доцільності позики ($K_{дп}$):

$$K_{дп} = \frac{\text{Відсоткова ставка за кредит (ціна позики, \%)}}{\text{Рентабельність активів (\%)}} \quad (3.9)$$

$$K_{дп} = \frac{24}{118,69} = 0,20$$

Отже, в умовах, що склалися, ТОВ «Хмельницькхліб» вигідно використовувати позикові засоби в обороті, тому що в результаті цього збільшується обсяг власних фінансових ресурсів.

Доцільним буде визначення оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм мінімізації ризиків.

Цей метод пов'язаний з вибором більш дешевих варіантів фінансування капіталу та строків залучення капіталу для мінімізації різних груп активів підприємств за допомогою таких підходів:

- консервативний – використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів;

- агресивний – використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань лише для фінансування необоротних активів;

- компромісний – фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань.

Для визначення нормативного значення коефіцієнтів фінансової автономії, фінансової залежності і фінансового левериджу необхідно керуватися фактично сформованою структурою активів і загальноприйнятих підходів до їх фінансування (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Підходи до фінансування активів ТОВ «Хмельницькхліб»

Вид активу	Частка активу на кінець 2022 року, %	Підходи до їхнього фінансування		
		агресивний	помірний	Консервативний
Необоротні активи	67,2	40 % – ДЗК 60 % – ВК	20 % – ДЗК 80 % – ВК	10 % – ДЗК 90 % – ВК
Постійна частина оборотних активів	23,1	50 % – ДЗК 50 % – ВК	25 % – ДЗК 75 % – ВК	100 % – ВК
Змінна частина оборотних активів	9,7	100 % – КЗК	100 % – КЗК	50 % – ВК 50 % – КЗК

де ДЗК – довгостроковий залучений (позиковий) капітал, ВК – власний капітал,

КЗК – короткостроковий залучений (позиковий) капітал.

Визначимо нормативну величину коефіцієнтів концентрації власного (Квк), концентрації залученого (позикового) капіталу (Кзк) і фінансового лівериджу (Кфл) у 2022 році:

а) при агресивній фінансовій політиці:

$$Квк = 67,2 * 0,6 + 23,1 * 0,5 + 9,7 * 0 = 51,87\%$$

$$Кзк = 67,2 * 0,4 + 23,1 * 0,5 + 9,7 * 1 = 48,13\%$$

$$Кфл = 48,13 / 51,87 = 0,93\%$$

б) при помірній фінансовій політиці:

$$Квк = 67,2 * 0,8 + 23,1 * 0,75 + 9,7 * 0 = 71,08\%$$

$$K_{зк} = 67,2 * 0,2 + 23,1 * 0,25 + 9,7 * 1 = 28,91\%$$

$$K_{фл} = 28,91 / 71,08 = 0,41\%$$

в) при консервативній фінансовій політиці:

$$K_{вк} = 67,2 * 0,9 + 23,2 * 1 + 9,7 * 0,5 = 67,64\%$$

$$K_{зк} = 100 - 67,64 = 32,36\%$$

$$K_{фл} = 32,36 / 67,64 = 0,48\%$$

У результаті наведених розрахунків нормативної величини коефіцієнтів концентрації власних та залучених фінансових ресурсів отримано структуру капіталу підприємства, яка буде сприяти мінімізації рівня фінансового ризику ТОВ «Хмельницькхліб» за даних умов фінансування.

Судячи з фактичного рівня наведених коефіцієнтів станом на кінець 2022 року можна зробити висновок, що ТОВ «Хмельницькхліб» проводить агресивну фінансову політику і ступінь фінансового ризику дещо перевищує нормативний рівень при сформованій структурі активів підприємства.

Отже, за рахунок отримання дешевого позикового капіталу (кредиторська заборгованість) підприємство може збільшити обсяги позикових ресурсів, що, відповідно проведеним вище розрахункам та за умов допустимого фінансового ризику сприятиме зростанню прибутку та рентабельності власного капіталу.

Під час розроблення фінансової політики ТОВ «Хмельницькхліб» необхідно обрати таку структуру фінансових ресурсів, яка за найнижчої вартості капіталу надасть змогу збільшити його ринкову вартість.

Оптимальною є така структура фінансових ресурсів, яка буде спроможна звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, який дає змогу залучити капітали на прийнятних умовах.

Отже, формування запозичених фінансових ресурсів та ефективне забезпечення ними має сприяти прискоренню руху фінансових і матеріальних ресурсів підприємства, зниженню строків окупності інвестицій, розширенню обсягів та сфери діяльності, а у результаті – підвищенню його конкурентоспроможності й ринкової вартості.

Рішення про вибір структури фінансових ресурсів є частиною стратегії фінансування, в якій має враховуватися: ринкова позиція ТОВ «Хмельницькхліб», майбутні інвестиційні можливості, очікувані грошові потоки, дивідендна політика та потреба у фінансуванні.

За допомогою здійсненого у попередньому розділі факторного аналізу рентабельності фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» виявлено такі резерви її підвищення, як прискорення оборотності активів та оптимізація структури майна й фінансових ресурсів.

Тому в умовах, що склалися, вважаємо необхідними і пріоритетними напрямками щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства наступні заходи:

- раціональне використання оборотних засобів;
- ефективне забезпечення виробничими запасами;
- забезпечення основними засобами і нематеріальними активами;
- організація і забезпечення фінансовою стійкістю.

Кожному з цих напрямків притаманні свої інтереси, які, як правило, повинні збігатися між собою з метою стабілізації та підвищення ефективності функціонування підприємства. Так, ефективність використання фінансових ресурсів характеризується оборотністю активів і показниками рентабельності.

Отже, ефективність забезпечення фінансовими ресурсами ТОВ «Хмельницькхліб» можна підвищувати, зменшуючи термін оборотності і підвищуючи рентабельність за рахунок зниження витрат і збільшення виручки. Прискорення оборотності оборотних коштів не вимагає капітальних витрат і призводить до зростання обсягів виробництва та реалізації продукції.

Прискорення оборотності оборотних коштів є першочерговою задачею і важливим напрямом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» у сучасних умовах і досягається такими шляхами:

1. На стадії створення виробничих запасів – впровадження економічно обґрунтованих норм запасу; широке використання прямих довготривалих

зв'язків; розширення складської системи матеріально-технічного забезпечення, комплексна механізація і автоматизація вантажно-розвантажувальних робіт на складах.

2. На стадії незавершеного виробництва – прискорення науково-технічного прогресу (впровадження прогресивної техніки і технології); розвиток стандартизації, уніфікації, типізації; вдосконалення системи економічного стимулювання; економного використання сировинних і паливно-енергетичних ресурсів; збільшення питомої ваги продукції, що користується підвищеним попитом.

3. На стадії обігу – вдосконалення системи розрахунків; збільшення обсягу реалізованої продукції внаслідок виконання замовлень по прямих зв'язках, дострокового випуску продукції.

Система функціонування фінансових ресурсів пов'язана з прийняттям рішень щодо раціональної структури засобів підприємства – визначення напрямів фінансування.

Один зі способів економії оборотного капіталу, а отже підвищення його оборотності, полягає в удосконаленні забезпечення запасами, що можна віднести до іншого напрямку підвищення ефективності фінансових ресурсів.

Інший шлях прискорення оборотності оборотного капіталу полягає у зменшенні рахунків з дебіторами. Рівень дебіторської заборгованості визначається багатьма факторами: вид продукції, ємність ринку, ступінь насиченості ринку певною продукцією, прийнята в підприємствах система розрахунків та ін. Забезпечення дебіторською заборгованістю передбачає, перш за все, контроль за обіговістю коштів у розрахунках.

Третій шлях скорочення витрат оборотного капіталу полягає в кращому використанні грошових коштів.

Таким чином, з позиції теорії інвестування кошти являють собою один з окремих випадків інвестування в товарно-матеріальні цінності. Тому до них застосовуються загальні вимоги. По-перше, необхідний базовий запас грошових коштів для виконання поточних розрахунків. По-друге, необхідні

певні кошти для покриття непередбачених витрат. По-третє, доцільно мати певну величину вільних грошових коштів для забезпечення можливого чи прогнозованого розширення діяльності.

Ще одним важливим інструментом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» є забезпечення його основними засобами та нематеріальними активами.

Основним питанням в управлінні цими активами є вибір методу нарахування амортизації. Найпоширеніший – рівномірний метод нарахування амортизації, що базується на нормативному терміні служби основних засобів.

ТОВ «Хмельницькхліб» може застосовувати метод прискореної амортизації, який передбачає, що основна сума амортизації нараховується в перші роки експлуатації.

Це не тільки дозволяє прискорити оновлення основних засобів, але і є методом зниження інфляційних втрат, адже забезпечує швидке відшкодування значної частини витрат, виграш за рахунок фактора часу.

3.2. Засоби та заходи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб»

Для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб», можна запропонувати такі напрямки та шляхи підвищення ефективності використання його фінансових ресурсів:

- зменшення дебіторської заборгованості;
- зменшення запасів та готової продукції на складах;
- вкладення коштів на депозит;
- зменшення поточних зобов'язань.

Одним із способів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» може стати зменшення дебіторської заборгованості, а також усіх інших зобов'язань, що виникають в результаті

розрахунків з постачальниками, підрядниками, покупцями, фінансовими установами та іншими суб'єктами ринку.

Виникнення дебіторської заборгованості обумовлене часовим лагом між прийняттям на себе відповідальності та її фактичним виконанням, яке передбачають договірні відносини. Більшість підприємств ставить пріоритетним завданням зменшення дебіторської та кредиторської заборгованості, адже накопичення подібних боргів загрожує тим, що організації доведеться втратити значний обсяг грошових коштів з обороту підприємства на невизначений термін.

Для забезпечення дебіторською заборгованістю на ТОВ «Хмельницькхліб» необхідно розробити заходи щодо зменшення простроченої чи сумнівної заборгованості.

Для цього використовуються наступні методи: юридичні – претензійна робота, подача позову до суду; економічні – фінансові санкції (штраф, пеня, неустойка), передача в заставу майна і майнових прав, призупинення поставок продукції; психологічні – нагадування по телефону, факсу, пошті, використання ЗМІ чи поширення інформації серед суміжних постачальників, що загрожує боржнику втратою іміджу; фізичні – арешт майна боржника, застосований органами державної виконавчої служби. Застосування перерахованих вище методів залежить від строку заборгованості. До простроченої та сумнівної дебіторської заборгованості, згідно з запропонованим алгоритмом, рекомендується застосовувати всі вказані методи впливу на боржників [41].

Для зменшення розміру дебіторської заборгованості необхідно: визначити ступінь ризику неуплати рахунку покупцями; збільшити коло покупців з метою мінімізації витрат від несплати одним або декількома покупцями; вести оперативний контроль за надходженням готівки; своєчасно визначати сумнівну заборгованість; вести претензійну роботу співпрацюючи з юридичною службою; своєчасно надавати платіжні документи; припиняти дію договорів з покупцями, що порушують платіжну дисципліну.

Для розрахунку потенційного обсягу грошових коштів, що надійдуть на підприємство після погашення дебіторської заборгованості контрагентами в результаті запропонованих процедур, використаємо метод інтервального прогнозу з використанням середньоквадратичного відхилення.

В якості вхідних даних, використаємо обсяг дебіторської заборгованості за 2019-2022 роки. Для визначення потенційного зниження дебіторської заборгованості в результаті запроваджених рекомендацій (за розрахунком середньоквадратичного відхилення за визначений термін) виведемо графічно очікуваний результат на рис. 3.1.

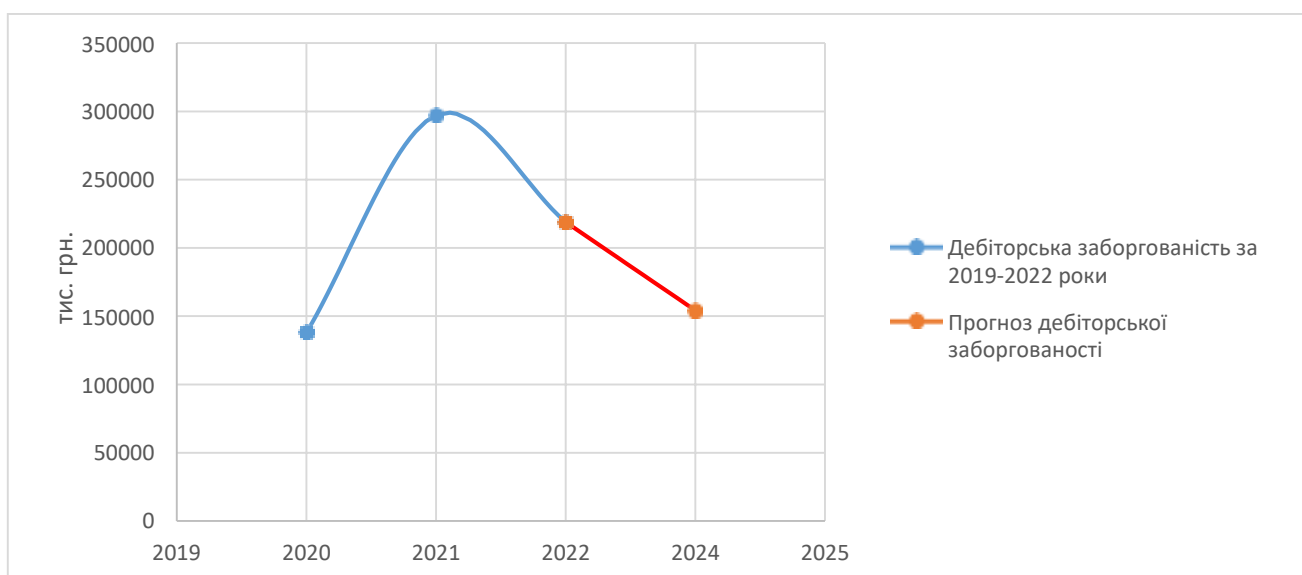

Рис. 3.1. Прогноз зменшення дебіторської заборгованості у 2024 рр.

Отже, в результаті проведення вищезазначених заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості, у прогнозованому періоді очікується скорочення дебіторської заборгованості на 29,63%.

В цілях підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та оптимізації оборотного капіталу на підприємстві рекомендується удосконалити забезпечення запасами.

За даними аналізу у попередньому розділі доцільно запровадити зменшення обсягу запасів задля вивільнення грошових коштів та підвищення показників ліквідності.

Рекомендується зменшити обсяг запасів на складах ТОВ «Хмельницькхліб» на 10%, тим самим збільшивши обсяг готівки.

Відобразимо ці зміни у структурі запасів та дебіторської заборгованості у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Динаміка структури оборотних активів ТОВ «Хмельницькхліб» в результаті запроваджених рекомендацій

Показник	2022	Прогнозований 2024 рік	Відхилення	
			+/-	%
Грошові кошти	57	165	108	288,72
Запаси	1206	-121	-1327	-10
Дебіторська заборгованість	573	-170	-743	-29,63

Ще одним способом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб», може виступати вкладення вільних коштів на депозит.

Даний спосіб полягає у виділенні вільних коштів та розміщення їх на певний строк під відсотки у банк, з метою ефективного використання фінансового ресурсу та отримання прибутку.

Розглянемо банки, послугами яких користується ТОВ «Хмельницькхліб» та проаналізуємо їх умови надання депозитів у табл. 3.7.

Для порівняння взято стандартний вид корпоративного депозиту по кожній фінансовій установі.

Проаналізувавши дані про умови вкладу коштів на депозит від різних банків, ми рекомендуємо диверсифікувати розміщення вільних коштів на два депозити.

Суму вільних коштів варто розділити на дві частини задля можливості зняття коштів у разі нагальної потреби у фінансових ресурсах та забезпеченню максимальної дохідності.

Таблиця 3.7

Умови банків по вкладенню коштів на депозит у 2023 році

Назва банку	% по депозиту	Строк вкладу	Форма власності	Виплата відсотків	Інші характеристики
АТ КБ «Приватбанк»	17,25	1 рік	Державний	Щомісяця	Без можливості поповнення
	17,5			Наприкінці строку	
АТ «ПУМБ»	15,5	1 рік	Приватний	Щомісячно, щоквартально, наприкінці строку	Депозит з можливістю поповнення, зменшення суми не передбачається
АТ «Державний ощадний банк України»	11	1 рік	Державний	Наприкінці строку	Можливість дострокового розторгнення, без можливості поповнення
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	12	1 рік	Приватний	Щомісяця	Можливість поповнення депозиту, часткового зняття коштів та довгострокового розірвання. Процентна ставка залежить від суми залишку коштів на рахунку.

Першу частину варто розмістити як строковий вклад у «Приватбанк» під 17,5% річних, адже це найвигідніша ставка, що забезпечить найвищу дохідність вкладених коштів. Іншу частину варто розмістити на депозит до запитання у

«Райффайзен Банк Аваль», адже даний банк надає вигідні умови користування вкладеними коштами і найвищу ставку за депозитами з можливістю дострокового зняття грошових коштів.

Проаналізувавши структуру майна ТОВ «Хмельницькхліб», припустимо, що підприємство має можливість розмістити депозит у розмірі 500 тис. грн.. Тоді враховуючи умови надання депозитів рекомендованими банками та умови оподаткування доходів від депозитів, розрахуємо розмір доходу від розміщення коштів на депозити на 1 рік в табл. 3.8.

Згідно Податкового Кодексу України доходи по депозитах оподатковуються податком на прибуток – 18%, та військовим збором - 1,5%.

Таблиця 3.8

Розрахунок доходу ТОВ «Хмельницькхліб» по депозитах

Депозит	Сума депозиту, грн.	Річна ставка депозиту %	Дохід 1 рік, грн.	Сума сплаченого податку на прибуток та військового збору за 12 місяців, грн.	Дохід від отриманих процентів за депозитом, грн.
Приватбанк	250000	17,5	43750	8531,25	35218,75
Райффайзен Банк Аваль	250000	12	30000	5850	24150
Всього	500000		73750	14381,25	59368,75

Отже з метою отримання додаткового прибутку, підприємству варто розмістити частину вільних коштів на депозит. Основну увагу рекомендується приділити основним видам депозитів, в саме строкові вклади та депозити до запитання.

Для мінімізації ризиків, вільні кошти краще розділити на 2 депозити, задля можливості дострокового зняття коштів, та максимального прибутку.

Отже, в результаті впровадження наданих рекомендацій, очікується вивільнення грошових коштів, скорочення витрат та підвищення доходів ТОВ «Хмельницькхліб».

Підсумовуючи результати від запропонованих заходів щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, проаналізуємо прогнозовані фінансові результати ТОВ «Хмельницькхліб» у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Прогнозований звіт про фінансові результати ТОВ «Хмельницькхліб»

Стаття	2022	Прогноз на 2024 рік	Відхилення	
			+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	11734	11734	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	7441	7441	0	0
Валовий: прибуток	4293	4293	0	0
Інші операційні доходи	1577	1577	0	0
Адміністративні витрати	1304	1304	0	0
Витрати на збут	2899	2899	0	0
Інші операційні витрати	1570	1570	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	97	97	0	0
Інші фінансові доходи	54	356	302	659,65
Інші доходи			0	0
Фінансові витрати	4	-1	-5	-13,96
Інші витрати			0	0
Фінансовий результат: прибуток	151	63	-88	41,89
Витрати (дохід) з податку на прибуток	74	31	-43	41,88
Чистий фінансовий результат: прибуток	77	80	3	104,18

Отже, в результаті впроваджених рекомендацій по підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів, очікується збільшення прибутку в 2024 році в порівнянні з 2022 роком на 41962,7 тис. грн. або на 104,18% та підвищення рентабельності діяльності підприємства на 3%.

3.3. Прогнозування фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб» в умовах підвищення ефективності використання його фінансових ресурсів

З метою прогнозування фінансових ресурсів застосуємо відомий в теорії і практиці такий метод прогнозування, як метод найменших квадратів. Він відноситься до методів екстраполяції.

Суть його полягає в мінімізації суми квадратних відхилень між величинами, що спостерігаються, і розрахунковими величинами. Прогноз продажу буде точнішим тоді, коли відомі між цими параметрами будуть меншими.

Прогноз фінансових ресурсів за зазначеним методом визначається за формулою (3.10):

$$Y_{t+1} = a + bx_{t+1}, \quad (3.10)$$

де Y_{t+1} – прогнозний обсяг фінансових ресурсів у; $t+1$ – прогнозний період;

a і b – коефіцієнти;

x_{t+1} – умовне позначення часу (номер прогнозованого року);

Для розрахунку прогнозованого обсягу фінансових ресурсів побудуємо допоміжну таблицю (табл. 3.10).

Прогноз фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб» на 2024 рік становитиме:

$$Y_{t+1} = 2214,6 * 102,2 = 3339 \text{ тис. грн.}$$

Система забезпечення фінансовими ресурсами на ТОВ «Хмельницькхліб» може вважатися досить ефективною лише в тому разі, коли вона дає змогу не лише раціонально використовувати наявні ресурси, а й забезпечувати активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства.

У цьому аспекті важливу роль в обґрунтуванні управлінських рішень у бізнесі відіграє маржинальний аналіз, методика якого базується на вивченні співвідношення між трьома групами найважливіших показників: витратами, обсягом виробництва (реалізації) продукції, прибутком і прогнозуванні

величини кожного з цих показників при заданому значенні інших.

Таблиця 3.10

**Дані для розрахунку прогнозованого обсягу фінансових ресурсів ТОВ
«Хмельницькхліб» у 2024 році за методом найменших квадратів**

Роки	Номер часового періоду (x)	Значення x^2	Обсяг фінансових ресурсів, тис. грн.	$X_i Y_i$
2019	1	1	140,11	140,107
2020	2	4	137,29	274,584
2021	3	9	165,54	496,626
2022	4	16	223,93	895,72
a=2214,6				b=102,2

Даний метод управлінських розрахунків називають ще аналізом беззбитковості чи сприяння доходу [87, с. 332].

Основним завданням підприємства, яке підвищує ефективність використання своїх ресурсів в сучасних умовах є збільшення прибутковості капіталу і обсягу виручки, збільшення суми прибутку та нарощування показників рентабельності, яке можна досягти такими шляхами:

- 1) збільшити обсяги реалізації продукції;
- 2) позбутися перевитрат по сировині і матеріалах, загальновиробничих витрат, витрат від браку;
- 3) скорочувати позареалізаційні витрати;
- 4) реалізовувати невикористані матеріали та устаткування;
- 5) модернізувати виробництво;
- 6) використання прогресивних форм організації праці;
- 7) скорегувати стратегію і тактику діяльності підприємства.

Ефективне використання підприємством своїх фінансових ресурсів відображається у підвищенні рівня рентабельності та залежить від дії багатьох факторів. У сучасних умовах на ефективність використання коштів підприємства впливає кризовий стан економіки, що з'являється не залежно від

діяльності підприємства.

На основі наведених вище рекомендацій, варто застосувати наступні заходи та шляхи підвищення використання фінансових ресурсів: 1) впровадження заходів щодо зниження всіх видів витрат; 2) проведення грамотної дивідендної політики; 3) вивчення механізму впливу фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику; 4) проведення заходів щодо модернізації виробництва; 5) вибір правильного методу нарахування амортизації; 6) ідентифікація цілей підприємства на короткострокову перспективу; 7) виявлення фактичного обсягу фінансових ресурсів і надходження фінансових ресурсів у короткостроковому періоді; 8) виявлення пріоритетних напрямів використання фінансових ресурсів у сучасних умовах; 9) оцінка нераціональних варіантів розподілу фінансових ресурсів; 10) обрання оптимальних варіантів використання коштів з виявлених критеріїв; 11) внесення певних корективів у вибрані варіанти використання фінансових, що полягає у маневреності цього варіанту залежно від зміни зовнішніх і внутрішніх умов.

Отже, резервами підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» є прискорення оборотності активів та оптимізація структури фінансових ресурсів. Підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів буде сприяти прискорення оборотності сукупних активів та їх складових частин (за рахунок зростання обсягів реалізації, оптимізації розміру запасів; скорочення розміру дебіторської заборгованості, реалізації, консервації чи здачі в оренду основних засобів, що у даний момент не використовуються тощо).

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі викладені теоретичні та практичні проблеми підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства (на прикладі ТОВ «Хмельницькхліб»).

Проведений в ході дослідження аналіз дозволяє зробити наступні висновки:

1) Фінансові ресурси – це власний, позиковий та залучений грошовий капітал, що використовується підприємствами для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою одержання відповідних доходів і прибутку. Якість використання фінансових ресурсів може бути оцінена через ефективність використання, при цьому ефективність забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних та інших. Незважаючи на велику кількість фінансових коефіцієнтів та різноманітних підходів щодо визначення ефективності використання фінансових ресурсів, необхідно впровадити таку систему критеріїв та їх нормативних значень, яка б допомагала найбільш точно оцінити ефективність використання наявних фінансових ресурсів на підприємстві і яка була б зрозумілою, аргументованою та враховувала вид економічної діяльності суб'єкта господарювання.

2) Для підвищення якості оцінки ефективності використання фінансових ресурсів необхідно використовувати комплекс методів. Вибір методів, що необхідно включити до даного комплексу, кожне підприємство повинно здійснювати індивідуально залежно від стадії життєвого циклу підприємства, його стратегічних планів та тактичних цілей. Ефективність використання фінансових ресурсів – предмет дослідження і відкрите питання багатьох науковців. Незважаючи на велику кількість фінансових коефіцієнтів та різноманітних підходів щодо визначення ефективності використання фінансових ресурсів, необхідно впровадити таку систему критеріїв та їх нормативних значень, яка б допомагала найбільш точно оцінити ефективність

використання наявних фінансових ресурсів на підприємстві і яка була б зрозумілою, аргументованою та враховувала вид економічної діяльності суб'єкта господарювання. Жоден з існуючих методів оцінки ефективності використання фінансових ресурсів не є універсальним, кожен з них має свої позитивні і негативні сторони.

3) В основі методики оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб» застосовується комплекс наступних коефіцієнтів: коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт фінансової стабільності, рентабельність активів, рентабельність необоротних активів, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт фінансової незалежності та коефіцієнт маневреності. Коефіцієнт фінансової стабільності виконує норматив (понад 1), та прямує до ще більшого його збільшення. Це вказує на те, що ТОВ «Хмельницькхліб» є досить стабільним та має достатню кількість власних коштів. Активи підприємства використовувались ефективно. Необоротні активи підприємства використовувались ефективно. Позитивною тенденцією для коефіцієнта фінансового ризику є його зменшення, що свідчить про незалежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

4) Ефективність використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб» характеризується оптимізацією виробництва, оборотністю активів і показниками рентабельності. А тому, ефективність використання фінансових ресурсів можна підвищувати, зменшуючи термін оборотності і підвищуючи рентабельність за рахунок зниження витрат і збільшення виручки, а також здійснити диверсифікацію виробництва.

5) Підвищення оборотності оборотних коштів ТОВ «Хмельницькхліб» зводиться до виявлення результатів і витрат, пов'язаних із зберіганням запасів і підведенню розумного балансу запасів і витрат. Для прискорення оборотності оборотних коштів на підприємстві доцільно: планування закупівель необхідних товарів; використання сучасних складів; вдосконалення прогнозування попиту; швидка доставка товарів покупцям (як оптових, так і роздрібних). Ще одним важливим інструментом підвищення ефективності використання фінансових

ресурсів є управління основними виробничими фондами підприємства та нематеріальними активами.

б) Ефект фінансового важелю на ТОВ «Хмельницькхліб» коливається, помітне зростання по мірі того, як зменшується частка власного капіталу і збільшується частка позикового. Для досягнення оптимальної структури капіталу ТОВ «Хмельницькхліб» розроблено рекомендації щодо оптимізації його кредитного портфелю. Залучення позикових коштів дозволяє суттєво розширити обсяг господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування цільового фінансування, однак без виваженої адекватної оцінки ефективності здійснюваних кредитних вкладень економічна сутність кредитування втрачає сенс. Визначено, що головною умовою формування фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб» за рахунок позикових коштів має бути залучення фінансових ресурсів за найменшою вартістю та мінімально допустимим ризиком з метою досягнення максимального прибутку.

7) Розроблена модель оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб» включає чотири показники ефективності використання фінансових ресурсів на підприємстві, а саме: рентабельність необоротних активів за чистим прибутком, рентабельність власного капіталу за чистим прибутком, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт фінансування. Запропонована методика оцінки ефективності використання фінансових ресурсів на ТОВ «Хмельницькхліб» дозволяє також отримувати інформацію для управління цією ефективністю за допомогою фінансового планування на наступний період. Надано пропозиції щодо доцільності впровадження планування та прогнозування показників господарської діяльності на ТОВ «Хмельницькхліб» на майбутній період, що сприятиме формуванню необхідних фінансових ресурсів за допомогою фінансового планування. Планування діяльності необхідне для того, щоб чітко знати, де, коли, що і для кого ТОВ «Хмельницькхліб» буде виготовляти і продавати продукцію чи надавати послуги, щоб розуміти, які ресурси та у якому обсязі для цього потрібні. Тому

вся система внутрішнього планування ТОВ «Хмельницькхліб» повинна будуватися на основі перевірки відповідності потреб у капіталі до джерел забезпечення та розробці фінансової політики та прогнозів з окремих напрямів забезпечення фінансовими ресурсами підприємства.

8) Аналіз фінансових ресурсів і можливостей розвитку ТОВ «Хмельницькхліб» становить доволі складний процес виявлення перспектив досягнення стратегічних цілей та розвитку підприємства за рахунок наявних фінансових ресурсів, що передбачає визначення і розв'язання проблемних питань стосовно оптимізації структури фінансування, джерел формування і ефективності використання фінансових ресурсів та інших аспектів фінансової діяльності підприємства. Оцінку якості забезпечення фінансовими ресурсами підприємства проведено за критеріями стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через показники структури фінансових ресурсів, ліквідності та оборотності, що дало можливість кількісно оцінити вплив якості забезпечення фінансовими ресурсами на рівень їх рентабельності та динаміку розвитку підприємства. Підвищенню ефективності використання сукупних активів має сприяти повне використання підприємством резервів підвищення рентабельності фінансових ресурсів за рахунок зростання прибутку та оптимізації структури фінансових ресурсів. З метою підвищення ефективності використання фінансових ресурсів розроблено моделі оптимізації фінансових ресурсів ТОВ «Хмельницькхліб», які передбачають вплив ефекту фінансового важеля, застосування показника середньозваженої вартості складових фінансових ресурсів з метою визначення оптимальності їх витрачання; визначення структури фінансових ресурсів з метою мінімізації рівня фінансового ризику підприємства.

9) На основі прогнозування формування та використання фінансових ресурсів підприємства був розроблений фінансовий план ТОВ «Хмельницькхліб» на наступний період. Аналіз відхилень фактичних результатів діяльності і даних прогнозованого звіту про фінансові результати дав можливість ідентифікувати проблемні сфери ТОВ «Хмельницькхліб».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алфьорова І. Є. Розробка політики фінансування майна за допомогою ефекта фінансового важеля / І. Є. Алфьорова, А. С. Кувічко // Економічний форум. – 2013. – № 3. – С. 1 – 7.
2. Арначій В. І. Фінансова діяльність підприємств : навч. посіб. / В. І. Арначій, В. Д. Чумак, О. Ю. Смолянська. – Київ : ВД Професіонал, 2004. – 240 с.
3. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова. – 2-е вид., перероб. і доп. – Київ : Либідь, 2002. – 384 с.
4. Бердар М. М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств / М. М. Бердар // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2010. – Вип. 21. – С. 272–279.
5. Бланк І. О. Фінансове забезпечення розвитку підприємств : монографія / І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва, Г. В. Ситник, Л. Л. Стасюк; ред.: І. О. Бланк; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К., 2011. – 343 с.
6. Близнюк О. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства / О. П. Близнюк, А.П. Горпинченко // [Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер. : Економічні науки](#). – 2012. – Т 15, № 2. – С.52 – 58.
7. Близнюк О. П. Управління позиковими ресурсами в системі забезпечення фінансової безпеки торговельного підприємства / О. П. Близнюк, О. М. Іванюта // Promising problems of economics and management: Collection of scientific articles. – Publishing hous «BREEZE», Montreal, Canada, 2015. – P. 60 – 65.
8. Близнюк О. П. Управління фінансовими ресурсами підприємств роздрібної торгівлі : монографія / О. П. Близнюк, А. П. Брезинська, О. М. Іванюта. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2019. – 253 с.
9. Бойко Є. М. Сучасний стан та проблеми процесу формування

фінансових ресурсів підприємства в Україні / Є. М. Бойко // Молодий вчений. – 2019. – № 5. – С. 15 – 18.

10. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання / Л. В. Бражник // Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство. – 2021. – Випуск № 14. – С. 778 – 783.

11. Бродська І. І. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств / І. І. Бродська // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2010. – Вип. 7(25). – Ч. 1. – С. 182–189.

12. Вовк В. М. Методика та організація аналізу формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. – Т., 2004: [Електр.рес.]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php.

13. Воронін А. В. Оптимізація структури капіталу акціонерного товариства / А.В. Воронін // Финансы, учет, банки. – 2014. - № 1 (20). – С. 79 – 83

14. Гаврилко П. П. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України / П. П. Гаврилко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2019. – Т. 21, Вип. 3. – С. 131 – 134.

15. Гаврилова А. Н. Финансы организаций (предприятий) / А. Н. Гаврилова, А. А. Попов. – М. : КНОРУС, 2007. – 608 с.

16. Гайдаєнко О. М. Формування оптимальної структури капіталу підприємства / О. М. Гайдаєнко, М. О. Славінська // Міжнародний збірник наукових праць Облік. Економіка. Менеджмент : наукові нотатки. – 2019.– № 1(9). – Ч. 1. – С. 100–107.

17. Гвоздей Н. І. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства / Н. І. Гвоздей, І. С. Бондарук, О. А. Вінницька // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ: Економічна думка – 2021. – Том 28. – № 1. – С. 216

– 221.

18. Глушко А. Д. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємств / А. Д. Глушко, М. Ф. Філіп // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського : Глобальні та національні проблеми економіки. – 2021. – Випуск 23. – С. 470 – 474.

19. Горпинченко А. П. Принципи формування фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / А. П. Горпинченко. – Режим доступу : [file:///C:/Users/NoytFBS/Downloads/esprstp_2013_2\(1\)_18.pdf](file:///C:/Users/NoytFBS/Downloads/esprstp_2013_2(1)_18.pdf).

20. Григораш О.В. Формування фінансових ресурсів підприємств України / О.В. Григораш, Н.О. Таран, О.М. Жданова // Мукачівський державний університет: Економіка і суспільство. – 2020. – Вип. – 13. – С. 1072 – 1077.

21. Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємств. Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 424 с.

22. Грицино О. М. Оптимізація структури капіталу підприємств України / О. М. Грицино, В. В. Бусленко // Фінанси, облік і аудит. – 2020. – Випуск 1 (29). – С. 77 – 97.

23. Громова А. Є. Аналіз фінансового стану підприємства з огляду ефективного використання фінансових ресурсів / А. Є. Громова, К. В. Крамаренко, Т. О. Рудик // «Молодий вчений». – 2019 р. – № 5 (32). – С. 44 – 47.

24. Гуляєва Н. Фінансові ресурси підприємств // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С.58-62.

25. Давиденко Н. М. Фінансовий леверидж в оптимізації структури капіталу акціонерних товариств / Н. М. Давиденко. – Агросвіт. – 2015. – № 1. – С. 10-13.

26. Демко І. І. Організаційні підходи до методики аналізу фінансових ресурсів / І. І. Демко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 38. – С. 116–123.

27. Добринь С. В. Організація системи управління фінансовими

ресурсами підприємства / С. В. Добринь // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 10. – С. 37 – 40.

28. Домбровська С.О. Тенденції системи формування фінансових ресурсів підприємств України та шляхи її вдосконалення / С.О. Домбровська // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Економіка, політологія, історія. – 2015. – № 2(222). – С. 42–54.

29. Дорохова Л. М. Стратегічні напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств / Л. М. Дорохова, Н. О. Куровська // Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки. – 2014. - № 25 (4). – С. 8 – 12.

30. Дуда С. Т. Узагальнення методичних підходів до оптимізації структури капіталу підприємства / С. Т. Дуда, В.А. Палько // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.2. – С. 227 – 233.

31. Єпіфанова І.Ю. Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі України [Електронний ресурс] / І.Ю. Єпіфанова, О.Г. Стемблевська // Економіка та суспільство. – 2019. – № 7. – С. 313 – 319.

32. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – [2-ге вид., виправлене і доп.]. – Львів : Центр Європи, 1997. – 576 с.

33. Зеліско І. М. Еволюція економічної категорії «фінансові ресурси» та її роль у забезпеченні відтворювального процесу / І. М. Зеліско // Економіка АПК. – 2012. – № 3. – С. 64–67.

34. Зянько В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / В. В. Зянько, І. Ю. Єпіфанова. – Вінниця: ВНТУ, 2008. – 83 с.

35. Ізмайлова К. В. Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2005. – 148 с.

36. Ізмашова К.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000.

37. Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування / Л. І. Катан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-

економічного університету. – 2014. – № 6. – С. 38 – 44.

38. Качмарик Я. Ефективність формування фінансових ресурсів підприємств// Фінанси України. – 1999. – № 10. – С. 138-144.

39. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І. А. Козачок // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2013. – № 47. – С. 277 – 283.

40. Колодізев О. М. Управління грошовими потоками суб'єктів господарювання на основі методів аналізу ефективності використання фінансових ресурсів / О. М. Колодізев, О. В. Коцюба // Scientific Journal «ScienceRise». Економічні науки. – 2015. – № 3/3(8). – С. 56–64.

41. Колотуха С. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: формування та використання в умовах економічної нестабільності / С. Колотуха, В. Бречко, Л. Кравцова // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2019. – Вип. 1. – С. 29–37.

42. Комаринець С. О. Фінансова гнучкість підприємства в умовах невизначеності середовища / С. О. Комаринець // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2007. – № 606. – С. 186-191.

43. Корбутяк А. Г. Оптимізація структури капіталу підприємства / А. Г. Корбутяк, Н. М. Одайська // Економіка і суспільство. – 2021. – Вип. 16. – С. 375 – 381.

44. Коробов М. Я. Фінансова діяльність підприємства : навч. посібник / М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петров [та ін.]. – 2-ге вид. перероб. – К.: Либідь, 2002. – 384 с.

45. Кривенко А. Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / А. Е. Кривенко // Ефективна економіка. – 2015. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3818>

46. Ксьондз С. М. Проблеми формування фінансових ресурсів

підприємств / С. М. Ксьондз, О. В. Сапригіна // ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. – 2020. - Випуск № 10. – С. 611 – 615.

47. Куліченко Ю. Л. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація / Ю. Л. Куліченко // Молодіжний вісник УАБС НБУ. Серія : Економічні науки. – 2013. – № 4. – С. 1 – 4.

48. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства / О. В. Курінна // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Економіка. – 2013. – Випуск. 2. – С. 140 – 147.

49. Кустріч Л. О. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні / Л. О. Кустріч // АГРОСВІТ. – 2021. – № 1. – С. 18 – 24.

50. Лапа А. Є. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація / А. Є. Лапа // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2013. – № 4. – С. 289 – 297.

51. Лахтіонова Л. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.

52. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти / О. Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2019. – № 2. – С.71 – 74.

53. Маматова Л. Ш. Оптимізація структури капіталу та її вплив на потенціал підприємства / Л. Ш. Маматова // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. – 2020. – С. 299 – 305.

54. Марченко А. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів // Фінанси України. – 2002. – № 9. – С. 102-108.

55. Масленніков Є. І. Врівноважена система управління фінансовою стійкістю промислового підприємства / Є. І. Масленніков, А. І. Бутенко // Економічні інновації. – 2015. – Випуск № 59. – С. 228 – 240.

56. Мельник К. В. Економічна сутність фінансових ресурсів підприємства та їх класифікація / К. В. Мельник, А. О. Сігайов // Економічні

проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності. – Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 10 (161). – С. 91 – 95.

57. Мельник О. М. Облік, аналіз та контроль фінансових ресурсів підприємства в процесі прийняття управлінських рішень. Сучасні проблеми економіки і менеджменту: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10–12 листопада 2011 р.). Львів, 2011.

58. Меренкова Л. О. Сучасні підходи щодо визначення сутності фінансових ресурсів підприємства в ринковій економіці// Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 344 – 347.

59. Опарін В. Фінансові ресурси та суспільний капітал / В. Опарін // Вісник НБУ. – 2001. – № 7. – С. 26–28.

60. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення// Вісник Національного банку України. – 2000. – № 5. – С. 10-11.

61. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави. Монографія. – Київ: Ніос, 1998.

62. Партин Г. Фінанси підприємств : Навчальний посібник / Галина Партин, Анатолій Загородній,; М-во освіти і науки України, Нац. банк України, ЛБІ. –Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 265 с.

63. Перевознюк В. Теоретична концептуалізація фінансових ресурсів підприємств / В. Перевознюк // Світ фінансів. – 2013. – С. 68 – 74.

64. Петряєва З. Ф. Аналітичне забезпечення оцінки фінансових ресурсів підприємства / З. Ф. Петряєва, Г.А. Іващенко, О. О. Петряєв // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 19(2). – С. 122 – 129.

65. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс 2755-VI. – Редакція від 01.07.2022. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрана.

66. Полінкевич О. М. Суть та роль фінансових ресурсів підприємств у новій економіці / О. М. Полінкевич, А.Л. Іванова // Економічний форум. – 2015. – № 2. – С. 1 – 6.

67. Романенко О. Р. Фінанси: підручник / О. Р. Романенко. – 4- вид.

ЦУЛ, 2009. – 312 с.

68. Рудченко І. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / І. В. Рудченко // Науковий вісник ВДУ ім. Л. Українки. Економічні науки. – 2014. – № 1(5). – С. 16 – 19.

69. Семенова Т. В. Оптимізація структури капіталу підприємства / Т. В. Семенова, А. С. Шамрицька // Молодий вчений. – 2014. – № 6 – С. 32–33.

70. Слав'юк Р. Фінанси підприємств : Навчальний посібник / Ростислав Слав'юк,; М-во освіти і науки України. – 3-є вид., переробл. і доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 459 с.

71. Слюсаренко К. В. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств ГМК України в сучасних умовах господарювання / К. В. Слюсаренко, С. А. Британ // Молодий вчений. – 2015. – № 5 (20) – Частина 2. – С. 84 – 91.

72. Собур С. В. Шляхи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / С. В. Собур. – Режим доступу: http://www.ukrlogos.in.ua/17.10.2015_22.pdf.

73. Стасюк Л. С. Класифікація фінансових ресурсів підприємства / Л. С. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 4. Т. 3. – С. 257–261.

74. Стеценко Я. Фінансові ресурси підприємства: джерела формування та ефективність їх використання. URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Economics/30110.doc.htm.

75. Стецюк П.А. Методичні аспекти оцінки ефективності фінансових ресурсів телекомунікаційних підприємств / П. А. Стецюк // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2020. – № 2 (20). – С. 29 – 32.

76. Тимошик Н. С. Організаційні аспекти формування та оптимізації фінансових ресурсів підприємств / Н. С. Тимошик, Є. В. Семчишин. // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського . Серія: Економіка і управління. – 2022. – Том 30 (69). – № 2. – С. 232-238.

77. Ткаченко І. П. Фінансові ресурси підприємств : управління

ефективністю формування та використання / І. П. Ткаченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 19. – С. 46 – 52.

78. Фінанси підприємств : підручник [7-е вид.] / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; під ред. А. М. Поддєрьогіна. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2008. – 552 с.

79. Фінансове планування і управління на підприємствах : навч. посібник / Г.А. Семенов, В.З. Бугай, А.Г. Семенов, А.В. Бугай. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.

80. Хачатурян С. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація// Фінанси України. – 2003. – № 4. – С.77-81.

81. Хрущ Н. А. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності фінансових ресурсів підприємства / Н. А. Хрущ, В. В. Доценко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 3. Т. 3. – С. 274 – 277.

82. Шевченко В. О. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємств / В. О. Шевченко // Європейські перспективи. – 2014. – № 5. – С. 126 – 133.

83. Шкробот М. В. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємств / М. В. Шкробот // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – № 3, Т. 2. – С. 236 – 240.

84. Яременко В. Г. Сутність, поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств / В. Г. Яременко, Н. М. огли Салманов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2021. – Випуск 19. – Ч. 3. – С. 158 – 162.